

**T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANABİLİMDALI
FİNANSMAN PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**KAMU SERMAYELİ BANKALARIN FİNANSAL
PERFORMANSLARININ KARŞILAŞTIRILMASI:
TÜRKİYE ÖRNEĞİ**

Sevtap BAKAL

**Danışman
Prof.Dr. Erhan DEMİRELİ**

İZMİR- 2019

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “ **Kamu Sermayeli Bankaların Finansal Performanslarının Karşılaştırılması: Türkiye Örneği**” adlı çalışmanın, tarafımdan, akademik kurallara ve etik değerlere uygun olarak yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

.../ ... /...

Sevtap BAKAL

ÖZET
Yüksek Lisans Tezi
Kamu Sermayeli Bankaların Finansal Performanslarının Karşılaştırılması:
Türkiye Örneği
Sevtap BAKAL

Dokuz Eylül Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
İşletme Anabilim Dalı
Finansman Programı

Bir ülkenin ekonomisinin güçlülüğünden bahsedebilmemiz için, o ülkede sağlam bir finansal sektörün varlığına ihtiyacımız vardır. Finansal sektörü ele aldığımızda ise temel yapı taşı olarak bankalar karşımıza çıkmaktadır. Performansı güçlü, başarılı, karlı bir bankacılık sisteminin varlığı, ülke ekonomisinin kalkınması açısından son derece önemlidir.

Bu çalışmada; bankacılığın tanımına, önemine, işlevlerine ve tarihçesine değinildikten sonra Türkiye’de faaliyet gösteren üç kamu bankasının performansları karşılaştırılmıştır. Karşılaştırma 2010 – 2016 yıllarını kapsamaktadır. Bu kapsamda üç bankanın Türkiye Bankalar Birliği’ndeki rasyo verilerinden yararlanılmıştır. Çalışmada Analiz için Topsis yöntemi tercih edilmiştir. Seçilen 28 rasyo ile analiz tamamlanarak elde edilen bulgular neticesinde bankalar aldıkları puana göre sıralanmıştır. En yüksek puanı alan bankaya birinci sırada yer verilirken, en düşük puanı alan bankaya ise üçüncü sırada yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Finansal Performans, Kamu Bankaları, Topsis Yöntemi

ABSTRACT
Master's Thesis

**A Comparison of The Financial Performance of State-owned banks: Turkey
Samples**

Sevtap BAKAL
Dokuz Eylül University
Graduate School of Social Sciences
Department of Business Administration
Finance Program

A strong financial sector is needed for a country's economy to be strong. The main building blocks of the financial sector are banks. The existence of a strong, successful and profitable banking system is extremely important for the development of the country's economy.

In this study; after mentioning the definition, importance, functions and history of banking, performances of three state banks operating in Turkey are compared. The comparison involves the years 2010-2016. In this range, data from Association of Banks of Turkey of the three banks are obtained for ratios. The analysis is completed with 28 selected ratios using the Topsis Method in the analysis. As a result of the analysis, the banks are ranked according to their scores. The bank with the highest score is in the first place and the bank with the lowest score is the third.

Keywords: Financial Performance, State Banks, Topsis Method

**KAMU SERMAYELİ BANKALARIN FİNANSAL PERFORMANSLARININ
KARŞILAŞTIRILMASI: TÜRKİYE ÖRNEĞİ
İÇİNDEKİLER**

TEZ ONAY SAYFASI	ii
YEMİN METNİ	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
KISALTMALAR	ix
TABLolar LİSTESİ	x
ŞEKİL LİSTESİ	xi

GİRİŞ	1
-------	---

**BİRİNCİ BÖLÜM
BANKACILIK SEKTÖRÜNE GENEL BAKIŞ**

1.1.BANKA VE BANKACILIĞIN TANIMI	2
1.2.BANKACILIK SEKTÖRÜNÜN EKONOMİDEKİ YERİ	2
1.3.BANKACILIK SEKTÖRÜNÜN ÖNEMİ	3
1.3.1.Ekonomik Açıdan Bankacılık Sektörünün Önemi	3
1.3.2.Sosyal Açıdan Bankacılık Sektörünün Önemi	4
1.4.BANKACILIK SEKTÖRÜNÜN İŞLEVLERİ	4
1.4.1.Ekonomik İşlevleri	4
1.4.2.Sosyal ve Toplumsal İşlevleri	5
1.5.BANKALARIN FONKSİYONLARI	6
1.5.1.Finansal Aracılık	6
1.5.2.Likidite Yaratmak	7
1.5.3.Kredi Talep Edenleri Değerlendirmek ve İzlemek	7
1.5.4.Dış Ticareti Fonlama ve İhracatı Teşvik	8
1.5.5.Asimetrik Bilgi Problemini Çözmek	8
1.5.6.Kaynakların Etkin Kullanımını Sağlama	9
1.5.7.Gelir ve Servet Dağılımını Etkileme	9
1.5.8.Kaydi Para Yaratma	10

1.5.9.Uluslararası Mali Piyasalarda Risk Yönetimi Fonksiyonu	10
1.5.10. Hizmet Fonksiyonu	11
1.6.BANKACILIK SEKTÖRÜNÜN BAŞLICA SORUNLARI	11
1.7.BANKACILIK TÜRLERİ	12
1.7.1. Kamusal Sermayeli Bankalar	12
1.7.2.Özel Sermayeli Bankalar	12
1.7.3.Yabancı Sermayeli Bankalar	12
1.7.4.Uzman Bankalar ve Evrensel Bankalar	13
1.7.5.Ticari Bankalar	13
1.7.6.Katılım Bankaları	14
1.7.7.Yatırım Bankaları	14
1.7.8.Kalkınma Bankaları	15

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE'DEKİ BANKACILIK SEKTÖRÜNÜN TARİHİ GELİŞİM SÜRECİ VE KAMU BANKACILIĞINA GENEL BAKIŞ

2.1.TÜRKİYE'DE BANKACILIK SEKTÖRÜNÜN GELİŞİMİ	16
2.1.1.Osmanlı Döneminde Bankacılığın Gelişmesi	16
2.1.2.Ulusal Bankalar Dönemi (1923-1932)	17
2.1.3.Kamu Bankaları Dönemi (1933-1944)	17
2.1.4.Özel Bankalar Dönemi (1945–1960)	18
2.1.5.Planlı Dönem (1960-1980)	19
2.1.6.Serbestleşme ve Dışa Açılma Dönemi (1980-2001)	20
2.1.7.Yeniden Yapılandırma Dönemi (2002-2007)	21
2.1.8.Küresel Kriz Dönemi (2008 sonrası dönem)	22
2.2.KAMU BANKALARININ KURULUŞ NEDENLERİ	22
2.2.1. Sosyal Nedenler	23
2.2.2. Politik Nedenler	24
2.2.3. Ekonomik Nedenler	24
2.3.TÜRKİYE'DE KAMU BANKACILIĞI	25

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
KAMU SERMAYELİ BANKALARIN FİNANSAL PERFORMANSLARININ
KARŞILAŞTIRILMASI: TÜRKİYE ÖRNEĞİ

3.1.LİTERATÜR ARAŞTIRMASI	29
3.2.TOPSİS UYGULAMASI	32
3.3.ARAŞTIRMANIN AMACI	32
3.4.ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ	33
3.5.ARAŞTIRMANIN KISITLARI	33
3.6.VERİ ANALİZİ	35
3.6.1.Karar Matrisinin Oluşturulması	35
3.6.2.Standart Karar Matrisinin Oluşturulması	38
3.6.3.Ağırlıklı Standart Karar Matrisinin Oluşturulması	40
3.6.4.İdeal (A^*) ve Negatif İdeal (A^-) Çözümlerin Oluşturulması	42
3.6.5.Ayırım Ölçülerinin Hesaplanması	45
3.6.6.İdeal Çözüme Göreli Yakınlığın Hesaplanması	46
SONUÇ	51
KAYNAKÇA	56

KISALTMALAR

TBB	Türkiye Bankalar Birliği
BDDK	Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu
TMSF	Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu
TOPSİS	Technique for Order Preference by Similarity to Ideal Solution
VZA	Veri Zarflama Analizi
TP	Türk Parası
YP	Yabancı Para

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1 : Türkiye’de Faaliyet Gösteren Kamu Sermayeli Bankalar	s.33
Tablo 2: Araştırmada Kullanılan Rasyolar ve Ağırlıkları	s.33
Tablo 3: 2010 ve 2011 Yılı Karar Matrisi	s.37
Tablo 4: 2010 ve 2011 Yılı Normalizasyon Matrisi	s.39
Tablo 5: 2010 ve 2011 Yılı Ağırlıklı Standart Karar Matris	s.41
Tablo 6: 2010-2016 Yılları Arası İdeal Çözümler (Maksimum Değerler)	s.43
Tablo 7: 2010-2016 Yılları Arası Negatif İdeal Çözümler (Minimum Değerler)	s.44
Tablo 8: 2010-2016 Yılları Arası İdeal (Maksimum) Ayırım Ölçüleri	s.46
Tablo 9: Tablo 18: 2010-2016 Yılları Arası Negatif İdeal (Minimum) Ayırım Ölçüleri	s.46
Tablo 10: 2010-2016 Yılları Arası Bankaların Performans Puanları	s.47
Tablo 11: 2010 – 2016 Yılları Arası Bankaların Performans Sıralamaları Genel Tablo	s.48
Tablo 12: 2010 ve 2011 Yılı Bankaların Performans Puanları	s.49
Tablo 13: 2012 ve 2013 Yılı Bankaların Performans Puanları	s.49
Tablo 14: 2014 ve 2015 Yılı Bankaların Performans Puanları	s.50
Tablo 15: 2016 Yılı Bankaların Performans Puanları	s.50

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1: 2010-2016 Yılları Arası Kamu Bankaları Şube Sayıları Dağılımı	s.26
Şekil 2: 2010-2016 Yılları Arası Kamu Bankaları Personel Sayıları Dağılımı	s.27
Şekil 3: 2010-2016 Yılları Arası Kamu Bankaları Mevduat Dağılımı	s.27
Şekil 4: 2010-2016 Yılları Arası Kamu Bankaları Kredi Dağılımı	s.28
Şekil 5 : Bankaların 2010-2016 Yılları Arası Performans Puanlarına Göre Sıralanması	s.48

GİRİŞ

Bir ekonominin güçlülüğünden söz edebiliyor olmamız için, öncelikle o ülkede sağlam bir finansal sektörün varlığından emin olmamız gerekir. Finansal sektörün sağlamlığından bahsedebilmek için ise öncelikle sektör içinde yer alan kuruluşların güçlü bir yapıya sahip olması gerekmektedir. Finansal sistemi oluşturan kuruluşlar arasında en önemli faktör ise bankalar olarak karşımıza çıkmaktadır. Ülkelerin gerek ekonomik gerekse de sosyal anlamdaki kalkınmalarında bankacılık sektörünün etkisi son derece büyüktür. Günümüzde küreselleşmenin de etkisiyle bankacılık sektörünün önemi ve sistem içindeki ağırlığı hızla artış göstermektedir.

Finansal sistemin ana unsuru olarak görülen bankacılık sektörü, ekonomideki kaynakların paylaşımı ve aktarımı konusunda etkin rol oynamaktadır. Bankalar, üstlenmiş oldukları bu finansal aracılık işlevinin yanında gerçekleştirdikleri daha birçok farklı işleyle ekonomiye hizmet etmektedir.

Bankacılık sektörü, tüm dünya ekonomilerinde olduğu gibi Türkiye ekonomisinde de çok büyük öneme ve yere sahiptir. Bu nedenle bankacılık sektöründeki her türlü iyileşme ve gelişme ülke ekonomisine ve sosyal açıdan kalkınmasına direkt olarak yön vermektedir.

Çalışmanın birinci bölümünde bankacılığın tanımına, türlerine finansal sektördeki yeri ve önemine değinilmiş olup, bankaların fonksiyonlarına ve başlıca sorunlarına ilişkin konulara yer verilmiştir. Arkasından ülkemiz bankacılık sektörünün Osmanlı Döneminden itibaren günümüze kadar geçirmiş olduğu tarihsel boyut ele alınarak Türkiye'deki kamu bankacılığına değinilmiş ve üç kamu bankası (Ziraat Bankası, Halkbank, Vakıfbank) hakkındaki bilgi ve gelişimlere yer verilmiştir.

Çalışmanın ikinci bölümünde ise uygulamaya yer verilerek ülkemizde faaliyet gösteren üç kamu bankasının finansal performansları Topsis yöntemi ile analiz edilerek performans sonuçları karşılaştırılmıştır. Bu karşılaştırmaya bağlı olarak hangi bankanın hangi yılda daha başarılı bir performans sergilediği hakkında yorumlara yer verilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

BANKACILIK SEKTÖRÜNE GENEL BAKIŞ

1.1.BANKA VE BANKACILIĞIN TANIMI

Günümüzde bankaların tanımını yapabilmek oldukça zorlaşmıştır. Çünkü bankaların faaliyet alanları günden güne gelişmekte ve farklılık göstermektedir. Ancak bankaları finansal sistem içinde verdikleri hizmetlere göre çeşitli şekilde tanımlayabiliriz. Genel olarak bankalar, likidite ve sermaye ihtiyacına göre tasarruf sahiplerinden mevduat temin etme yoluyla kaynak elde etmektedirler. Sonrasında elde ettikleri bu kaynakları gereksinimlerine göre fon talep edenlere kullanırmaktadırlar. Bankaların bu işlevi yerine getirmekteki temel amaçları ise bu aktarımdan en yüksek düzeyde kar elde etmektir (Eren, 2008: 271). Daha genel bir ifade ile bankalar, halktan mevduat ve diğer eş değer yöntemlerle fon toplayarak elde ettiği birikimi kredi gibi finansal işlemlerle ekonomiye aktaran finansal kuruluşlar olarak tanımlanabilir. Bankalar bu işlevleri ile aynı zamanda ekonomide kaydi para oluşumuna olanak sağlamaktadırlar (Altan, 2001: 66). Türkiye'deki, Bankacılık Kanunu ise Madde 2'de banka tanımına "banka adı altında Türkiye'de kurulan kuruluşlar" ile "yurtdışında kurulu bankaların Türkiye'deki şubeleri" şeklinde yer vermiştir.

1.2.BANKACILIK SEKTÖRÜNÜN EKONOMİDEKİ YERİ

Bankalar, birikim sahibi olan kesimden topladıkları mevduatları, fon piyasalarında en etkin biçimde değerlendirerek en yüksek düzeyde fayda sağlamak üzere hareket eden kurumlardır (Güney, 2014: 1). Bankacılık sektörü, yerine getirmiş olduğu önemli işlevler sebebiyle ekonomik sistemin temel yapı taşı olarak kabul edilmektedir. Bu önemli işlevlerini, toplamış olduğu fon ve birikimleri kredi şeklinde ekonomiye yönlendirerek kaynakların etkin kullanılmasını sağlamak, ekonomide likidite yaratmak, para politikasını etkin kılmak, kısa vadeli fonları uzun vadeli fonlara çevirmek olarak sayabiliriz (Altan, 2001: 66).

Bankaların finansal sisteme katılımının sağlanamaması gibi bir durumun yaşanması halinde tasarruflar ile yatırımlar arasındaki denge de bozulacaktır. Bu gibi durumlarda, tasarruf sahipleriyle yatırımcıların doğrudan bir araya gelerek anlaşmaları gerekmektedir. Nakit ve mali durumları aynı olmayan sermayedarlar ile

yatırımcıların bu şekilde doğrudan anlaşarak birbirlerine nakit aktarımını sağlamaları çok zordur (Yanık, 2008: 76).

Bankalar, faaliyette bulundukları ekonomilerin kaynak dağılımı üzerinde de etkin bir rol oynamaktadırlar. Şöyle ki, kaynakların aktarımının doğru kanallara yönlendirilebilmesi, yapılacak olan yatırımların daha kolay yapılabilmesine imkan tanıyacaktır. Bu durumda ekonomik anlamda kalkınmanın önünü açılacaktır. Görüldüğü üzere bankalar, sadece para piyasasında rol oynayan bir aracı kuruluş olarak kabul edilmemelidir. Bankalar, tüm ekonomik sistem içinde rol alan, fon fazlası ile açığının karşılanmasında ve bu fonların ekonomiye dahil edilmesinde büyük bir paya sahip olan finansal kuruluşlardır (Bulut, 2002: 3).

Bankacılık sektörünün Türkiye ekonomisindeki yerine baktığımızda büyük bir paya sahip olduğunu görmekteyiz. Bu nedenle bankacılık sektöründe yaşanacak her türlü olumlu veya olumsuz gelişmenin ülkemizin ekonomik gelişmesini direkt olarak etkileyeceğini söyleyebiliriz. Bankaların faaliyetlerini yerine getirirken sahip olduğu performanslarının niteliği o ekonomi içinde yer alan her kesim açısından önemlidir. Çünkü küresel düzeyde incelendiğinde bankacılık sektöründeki olumsuzlukların ülke ekonomilerindeki genel ekonomik ortamın yetersiz olduğu zamanlarda yaşandığı sonucu ortaya çıkmaktadır (Ünsal ve Duman'dan aktaran Çetin, Bıtırak, 2010: 76).

Bankacılık sektörü, para politikaları aracılığıyla ekonominin kontrol edilmesine de hizmet etmektedir. Para politikalarının ekonomi genelinde iyi işleyebilmesi için bankacılık sektörünün de iyi işleyen bir düzene sahip olması gerekmektedir. Hedeflenen krizlere dayanıklı mali yapıya sahip ekonomik düzeye ancak bu sayede ulaşılabilecektir (Selvigül, 2012: 6).

1.3.BANKACILIK SEKTÖRÜNÜN ÖNEMİ

1.3.1.Ekonomik Açıdan Bankacılık Sektörünün Önemi

Bankacılık sektörünün ekonomideki yerinin ne denli önemli olduğu inkar edilemez bir gerçekliktir. Bankalar, fonu elinden bulunduran kesimin birikimini sahip olduğu ürün yelpazesinin genişliğinin avantajını kullanarak değerlendirmektedir. Böylece hem birikim sahipleri birikimlerinin değerlerinde bir kayıp yaşamamakta hem de o birikimler atıl olarak kalmak yerine ekonomiye aktararak ticari ve ekonomik hayata katkı sağlanmaktadır.

Bankacılık sektöründe yaşanan olumsuzlukların finans sektörüne ve dolayısıyla ekonominin geneline yansması fazla zaman almamaktadır. Bu yüzden

finansal sistemin en önemli bileşeni olan bankaların performanslarının araştırılması, kuruluş amaçları ve sağladıkları hizmetin uyumluluğunun incelenmesi, karşılaşılan problemlerin çözümünde sergilenen tavırların gelişime ne kadar katkı sağladığının incelenmesi gerekmektedir. Ancak bu sayede güçlü, sağlam ve gelişen bir ekonomik ortamın varlığından söz edebiliriz (Uçkun, Girginer, 2011: 47-48).

1.3.2.Sosyal Açıdan Bankacılık Sektörünün Önemi

Bankacılık sektörüne toplumsal açıdan bakıldığında yerine getirmiş olduğu faaliyetleriyle ekonomide bir hareketlilik yarattığı görülmektedir. Bankaların her geçen gün sayılarının artması ve her kesime hitap edip, her yerde bulunma arzusuyla sürekli olarak şube sayılarını arttırması ekonomideki canlılığı da beraberinde getirmektedir.

Sosyal açıdan en önemli faydası istihdam sağlayan kurumlar olarak faaliyet göstermeleriyle ilgilidir. Bankalar hizmet etmek için bulundukları bölgelerdeki kesime iş olanağı sağlamaktadırlar. Bu durum da hem yerel olarak o bölgede hem de genel olarak ekonomideki refah artışına olanak sağlamaktadır.

Diğer taraftan bankalar tek bir sektör yerine çok çeşitli sektörlerle yatırım yapmaktadır. Dolayısıyla bu durum sektörler arasında bir rekabet yaratmaktadır. Bu durumun avantajı ise topluma sunulan hizmetlerde karşımıza çıkmaktadır. Bu yatırım çeşitliliği ile daha çeşitli ve daha kaliteli hizmetler sunulmaya başlanmıştır (Kara, 2012: 21).

1.4.BANKACILIK SEKTÖRÜNÜN İŞLEVLERİ

Finansal sistem içerisindeki en önemli görevi, sistemin ana bileşeni olan bankacılık sektörü barındırmaktadır. Bankalar, hem para piyasalarında hem de sermaye piyasasında çok çeşitli konular üzerine faaliyette bulunması sebebiyle ekonomik ve ticari hayatta en fazla paya sahip olan kurumlardır. Ekonomik ve ticari hayattaki etkilerinin yanı sıra o alanlarda yapmış oldukları faaliyetlerle sosyal hayata da yön vermektedirler.

1.4.1.Ekonomik İşlevleri

Genel olarak bankaların esas işlevinin ödemelere aracılık etmek olduğu anlamı çıksa da günümüz bankacılığında bu durum çok farklı boyutlardadır.

Günümüzde bankalar sunmuş oldukları çeşitli işlemlerle ekonomiye mutlaka dokunmaktadır (Yanık, 2008: 70).

Bankalar, ödemelere aracılık etmesi, ekonomiye fon aktarımıyla likiditenin yaratılması, taraflar arasındaki riskin yönetilmesi ve asimetrik bilgi problemine engel olmaya yönelik tedbirlerde bulunması gibi hizmetleri ile adeta topluma çeşitli ürünleriyle hizmet etmeyi hedeflemiş bir işletme gibi faaliyette bulunmaktadır.

Bankalar, en önemli işlevlerinden biri olan topladıkları fonları kredi olarak fon ihtiyacı olanlara ödünç verirken aynı zamanda çok önemli bir görevi üstlenmektedir. Bu görev, fon aktarımında, fon sahibine karşı ödünç alanın ödeyememe riskini üstlenmektir. Bu riski bankalar, borçlunun ödeme gücüne ilişkin bilgileri ve riskleri daha iyi değerlendirebilecek durumda olmasının avantajını kullanarak üstlenmektedir.

Bankacılık sektörünün ekonomiye diğer bir faydası ise ekonomide para yaratımı üzerinedir. Kredilerin mevduata dönüşmesi sayesinde bankaların mevcut durumdan daha fazla kaynak kullandırma yeteneği doğmaktadır. Bu durum da mali piyasanın hacminin artmasına olanak sağlamaktadır. Dolayısıyla milli gelir ve istihdam artışında bir iyileşme gözlemlenebilir.

Ekonomiye aktarılan fonların kalkınmayı destekleyecek şekilde en etkin biçimde değerlendirilmesi ve en uygun alanlara aktarılması ise bankaların bir diğer önemli ekonomik işlevleri arasındadır. Bu işlevini yerine getirirken ülkede uygulanmakta olan para politikasının önemi ise büyüktür. Uygulanan doğru ve uygun para politikası sayesinde ülke ekonomisi, diğer ülke ekonomileriyle daha uyumlu hale gelerek uluslararası düzeyde entegrasyonun sağlanması olanağı doğacaktır (Arslan ve Yapraklı, 2008: 89'dan aktaran Kara, 2012: 18).

Öte yandan düzenin düzgün ve güvenilir bir şekilde işleyebilmesi için bankalarla hizmet sunulan taraf arasında tam anlamıyla bir güven ilişkisinin kurulmuş olması gerekmektedir. Bu noktada ise devreye Merkez Bankası girmektedir. Merkez Bankası, uygulamış olduğu politikalar ve sunmuş olduğu hizmetler ile piyasaya güven telkin ederek ilgili tarafların daha rahat karşılaşmasına zemin hazırlamaktadır.

1.4.2.Sosyal ve Toplumsal İşlevleri

Bankalar, her ne kadar kendi karlarını maksimum düzeyde tutmak adına faaliyet gösterebilir de kimi zaman çıkar gözetmeden toplum yararına faaliyette bulunan önemli mali kuruluşlar olarak da bilinmektedir. Toplum yararına yapılacak

olan faaliyetler genelde devlet eliyle kurulan kamu bankaları aracılığıyla gerçekleştirilmektedir. Genel olarak toplumun her kesimine faydalı olmak amacıyla harekeden bankalar, bölgeler arası eşitsizliği gidermek gibi hedeflerle uyumlu olmak üzere çeşitli hizmetleri de topluma sunmaktadırlar. Bu sebepten dolayı da bankaları kamu hizmeti veren kuruluşlar olarak da niteleyebiliriz.

Bankalar aynı zamanda toplum içinde fon fazlası bulunan bireylerin tasarruflarının değerlendirilmesi açısından kritik bir görev üstlenmektedir. Bireyler bankalara duydukları güven sayesinde tasarruflarını emanet ederek, bankanın bu fonları uygun sektörlere aktarmasına olanak sağlarlar (Kara, 2012: 19). Böylece hem toplumdaki bireylerin birikimi değer kazanmış olacak hem de ekonominin düzenli ve istikrarlı bir şekilde işlemesine hizmet edilmiş olacaktır.

1.5.BANKALARIN FONKSİYONLARI

1.5.1.Finansal Aracılık

Bankalar, tasarruf sahibi kesimde bulunan atıl fonları borç olarak onlardan alarak, fon ihtiyacı olan kesime borç olarak vermek suretiyle faaliyet gösteren ve bu aracılığı gerçekleştirirken risk üstlenen finansal araçlardır (Gürtuna, 2005: 5). Finansal aracılık bankaların en temel işlevi olarak kabul edilmektedir. Bankaların bu işlevi sayesinde ilgili taraflar dolaylı olarak karşılaşmakta ve her iki tarafında ihtiyacına destek olunmaktadır. Şöyle ki finansal aracı olarak bankaların finansal piyasalarda yer almadığı durumlarda fon arz ve talep edenlerin birbirlerini bulmaları için kısıtlı bir ortamın oluşacaktır. Bu durum da tasarrufların atıl kalmasına ve yatırımların kaynak yetersizliği sebebiyle yapılamaması gibi ekonomi açısından olumsuz sonuçlara sebebiyet vermektedir.

Bankaların kendi faaliyetlerini de devam ettirebilmeleri ve topluma çeşitli hizmetleri sunabilmeleri için kendilerine de kaynak yaratma çabaları vardır. Bu amaçla faaliyetlerini belli şartlar dahilinde gerçekleştirirler. Finansal aracılık işlevini yerine getirirken taraflardan elde ettikleri faiz ve masraf geliri ile kendilerine kaynak sağlamaktadırlar. Bankaların aracılık ettiği kesim içinde kredi kullanmak üzere başvuran bireylerin yanı sıra işletmeler ve hatta devlet de yer almaktadır (Coşkun, 2008: 12).

1.5.2.Likidite Yaratmak

Bankaların hizmet çeşitliliği içinde yer alan vadesiz mevduat ürünü, bankaların finansal piyasalarda likidite yaratımına eşlik etmektedir. Vadesiz mevduat ile fon sahipleri ihtiyaç duydukları anlarda bu mevduatlarını kullanma imkanına sahiptirler. Dolayısıyla her an kullanımlarına hazır likiditeleri banka hesaplarında bulunmaktadır. Ayrıca bankaların vermiş oldukları kredi hizmetleri ile kullandıkları fonlar gerek yatırım gerekse de borç ödeme şeklinde ekonomiye aktarılmakta ve böylece likidite ekonomiye yönlendirilmiş olmaktadır. Böylece bankalar, ekonomideki likidite oluşumuna da hizmet eden kurumlar olarak karşımıza çıkmaktadırlar (Kalaycı, 2010:9).

1.5.3.Kredi Talep Edenleri Değerlendirmek ve İzlemek

Bankacılık sektörü vermiş olduğu hizmetler neticesinde bir takım riskleri de üstlenmek zorunda olan bir sektördür. Bünyesinde barındırdığı bu risklerden bir tanesi de kredi riskidir. Kredi riski, krediyi kullanan tarafın geri ödemesini zamanında ve eksiksiz olarak ödeyip ödeyemeyeceğini içeren risk türüdür.

Bankalar, finansal aracılık faaliyetiyle toplanan atıl fonları, etkin bir risk değerlendirmesinden sonra uygun koşullarda kredi olarak tekrar ekonomiye aktarmak üzere kullanırlar. Bankaların kredi verme hizmetini yerine getirirken yapacakları bu risk değerlendirmesi son derece önemlidir. Çünkü kullandırılan kaynakların doğru alanlarda değerlendiriliyor olması ve geri ödemesinde herhangi bir sorunla karşılaşmayacak olması hem bankaların gelirleri ve karlılıkları üzerinde hem de ülke ekonomisinin olumsuz etkilenmemesi konusunda çok önemlidir.

Bankalar, hem kendilerinin zarara uğramasını engellemek hem de ellerindeki kredi talep eden tarafların kredi verilebilirliğini değerlendirme konusunda tecrübeli ve yetkin kurumlardır. Bankaların, kredi talebinde bulunan tarafların risk seviyesini analiz ederek inceleyebilecek ve gerekli değerlendirmeyi yapabilecek yeterli çalışanı ve araçları vardır. Bu sebeple ilgili tarafların borçluluk düzeylerini az bir bütçeyle birbirinden ayırabilirler. Bankalar elde ettikleri bu bilgilerin incelenmesi ve değerlendirilmesi sonucu ekonomideki hangi yatırımların verimli olabileceğine dair kararların verilmesinde ve kredilendirilmesinde aktif rol oynamaktadırlar (Yağcılar, 2011: 6).

1.5.4.Dış Ticareti Fonlama ve İhracatı Teşvik

Küreselleşmeyle beraber ülkeler arası etkileşimin artması ülkeler arası ticaretteki artışı da beraberinde getirmiştir. Dolayısıyla dış ticaretin güvenilir bir şekilde fonlanması ve ihracatın desteklenmesi ihtiyacı doğmuştur.

Dış ticaretin fonlanmasında bankalar sunmuş oldukları hizmetlerle bir güven ortamı yaratmaktadırlar. Çünkü bankalar aracı oldukları ülkeler arasında kefil rolünü üstlenerek aralarındaki ticarette yaşanabilecek olumsuzluklara engel olmaktadır. Böylece ülkeler arası ticaretin artmasına, hareketlenmesine ve gelişmesine olanak sağlanmaktadır (Seyidoğlu, 2001: 329).

Bankaların dış ticaretteki işlemlerine ait örnekleri alacak tahsili, finansal kiralama, factoring, forfaiting, menkul kıymet ihracına, mal bedeli ve fon transferlerine, dış ticaret finansmanına aracılık etmek şeklinde sayabiliriz. Bankalar bu işlemler için ihtiyaç duyulan fonları uluslararası piyasalardan finanse edebilmektedirler (Babuşcu, 2002: 9). Ayrıca bankaların dış ticareti ve ihracatı teşvik etmelerine dair daha önce verilen örneklerle ek olarak belge karşılığı ödeme, akreditif ödeme, alıcı firma prefinansmanı, banka teminatı gibi işlemler de örnek olarak verilebilir. Bankalar sağlamış oldukları bu hizmetler ile şirketlerin uluslararası ticaretteki işlemlerini kolaylaştırarak uluslararası pazarda güven içinde hareket etmelerine olanak tanımaktadırlar (Altan, 2001: 68).

1.5.5.Asimetrik Bilgi Problemini Çözmek

Asimetrik bilgi problemi, piyasadaki herhangi proje veya mal hakkında alıcı ve satıcının farklı bilgilere sahip olması durumudur. Bu şekilde bir tarafın bildiği ancak diğer tarafın bilmediği ya da eksik bir şekilde bildiği bilgilerin olması durumunda finansal piyasalarda yanlış kararlar alınabilmektedir (Kalaycı, 2010:7). Finansal piyasalardaki yer alan asimetrik bilgi problemi beraberinde başka problemleri getirmektedir. Bu problemler ahlaki zafiyet ve ters seçim problemi olarak ortaya çıkmaktadır (Vadareri, Dursun, 2010:139).

Asimetrik bilginin sebep olduğu yanlış kredi kullandırma kararları ve bundan dolayı ortaya çıkan geri ödeme problemleri sektöre önemli zararlar vermektedir. Bunu önlemek amacıyla bankalar kredi büroları oluşturabilir veya kredi talep edenlerden istedikleri güvenceleri çeşitlendirebilirler (Erdoğan, 2008: 17). Başka bir

deyişle bankalar, yaşanabilecek bu sorunları ihtiyatlı davranarak mümkün olduğu kadar engelleyebilirler (Kalaycı, 2010:8).

1.5.6.Kaynakların Etkin Kullanımını Sağlama

Bankalar elde ettikleri fonları ne kadar etkin kullanırlarsa ekonominin kalkınması da o kadar gelişecektir. Bunun için öncelikle kaynakların doğru yatırımlara, önceliği yüksek ve risksiz ya da riski daha az olan ihtiyaçlara aktarılması gerekmektedir. Bankalar da buradan hareketle yapmış oldukları incelemeler sonucunda hem karlarını yüksek düzeyde tutacak hem de sorunla karşılaşmayacakları alanlara kaynak sağlarlar. Böylece kaynakların etkin kullanımı sağlanmış olmaktadır. Ayrıca fon arz ve talep edenler de en yüksek düzeyde yarar sağlamış olmaktadır (Coşkun, 2008: 12).

1.5.7.Gelir ve Servet Dağılımını Etkileme

Bankalar sağladıkları kredi ve mevduat hizmetleri ile toplumun gelir ve servet dağılımı üzerinde etkisi olan kurumlardır (Yanık, 2008: 81). Bankalar fonu elinde bulunduran kesimin fonlarını kendilerinde toplayarak bunun karşılığında tasarruf sahiplerine faiz vermektedirler. Dolayısıyla bu sayede tasarruf sahipleri gelir elde etmektedir. Diğer taraftan ise toplanan bu fonlar kredi yoluyla yatırım yapmak isteyen veya borcunu kapatmak isteyen kesime yönlendirilir. Bu sayede onların da ihtiyaçları karşılanmış olacak ve refah seviyeleri üzerinde bir etki yaratacaktır.

Her zaman olduğu gibi bu aşamada da bankaların kredi verme konusunda yaptıkları tercihler son derece önem arz etmektedir. Çünkü kredilerin doğru alanlara aktarılabilmesi için, öncelikli kesimin iyi bir şekilde belirlenmesi ve gerçekten ihtiyacı olanlara en uygun koşullarda ve faizle kredi verilmesinin sağlanabilmesi gerekmektedir. Ancak bu şekilde davranıldığında kaynakların verimli kullanımından söz edilebilir ki bu da gelir ve servet dağılımında olumlu etkilere yer açmaktadır (Gürtuna, 2005: 6). Örneğin finanse edilmesi kararlaştırılan bir yatırım projesi ise kredi imkanlarıyla yatırım yapılacak olan bölgede bir istihdam yaratımından bahsedilebilir. Dolayısıyla bölgede yaşayanların refah seviyesinde bir iyileşme söz konusu olacaktır.

1.5.8.Kaydi Para Yaratma

Bankalar, toplumun mevduatını toplayarak piyasada satın alma gücünü oluşturabilen kurumlardır. Bankaların hesaplarında topladıkları mevduatı, fiziki para olarak kullanmadan hesaplar arasında aktarımının sağlanması şeklinde ya da çek vb. gibi kullanım yöntemleri ile kullandırması kaydi para yaratılmasına olanak sağlamaktadır (Babuşcu, 2001: 7).

Diğer bir ifadeyle, bankalar ellerindeki fonların hepsini kredi olarak kullanıramazlar. Elleriindeki fonlar için gerekli olan ve bulundurmamak zorunda oldukları zorunlu karşılık oranları vardır. Bunları ayırmak zorundadırlar. Sonrasında kalan tutarlar üzerinden kredi verme işlemini gerçekleştirebilirler. İşte kredi işleminden sonra bankaya yeniden tasarruf olarak gelen fonlar kaydi para yaratma sürecini oluşturmaktadır (Yazıcı, 2013: 41-42)

Kaydi para yaratım yeteneği yalnızca bankacılık sisteminin gerçekleştirebileceği bir durumdur. Bireylerin kendi aralarında bu şekilde bir ilişki kurmalarından söz edilemez (Coşkun, 2008: 15).

1.5.9.Uluslararası Mali Piyasalarda Risk Yönetimi Fonksiyonu

Finansal piyasalardaki dalgalı kur rejimine geçiş 1970'li yıllarda Bretton Woods sabit kur rejiminin etkisini kaybetmesiyle gerçekleşmiştir. Ne yazık ki yeni kur sistemi döviz kuru risklerinin yönetilmesi problemini doğurmuştur. Bu risklerin yönetilmesi amacıyla ve tüm dünya ekonomilerinin birbirleri ile bütünleşmesine katkıda bulunması amacıyla birtakım finansal yöntemler geliştirilmiştir. Aynı zamanda bu yöntemlerin uluslararası ticarete de faydalı olması hedeflenmiştir (Kenett'ten aktaran Solak, 2010: 6). Risk yönetim aracı olarak oluşturulan bu yöntemleri future ve forward anlaşmaları, opsiyonlar, swaplar ve bunların türevleri olarak sıralayabiliriz. Bankalar saydığımız bu yöntemlerin bir yandan tarafı olurken diğer yandan aracısı konumundadırlar (Coşkun, 2008: 16).

Sonuç olarak bankacılık sektörü, risklerin giderilmesi ve kontrol edilmesi için geliştirmiş olduğu tekniklerle uluslararası ticareti destekleyici ve geliştirici faaliyetlerde bulunması sebebiyle önem arz etmektedir (Yanık, 2008: 81).

1.5.10. Hizmet Fonksiyonu

Bankaların müşterilerine ve topluma sunmuş olduğu hizmetler sadece mevduat toplama ve kredi kullandırmaktan ibaret değildir. Günümüzde bankacılık sistemi çok çeşitli ürünlerle faaliyetlerini sürdürmektedir. Bu çeşitlilik her ülkede aynı olmayabilir. Çünkü her ülkenin yapısı, toplumu, koşulları birbirinden farklılık göstermektedir.

Bankaların aynı ülke içinde sunmuş olduğu hizmetler de, hizmet edilen kesime göre çeşitlilik göstermektedir. Örneğin, firmalara kurumsal ürünler sunulurken özel şahıslara bireysel ürünler sunulurken hizmet edilmektedir (Sevilengül, 2001: 270).

Bankacılık sektörü, günün koşullarına göre değişen ve uyum sağlayan bir yapıyla hizmetlerini yerine getirmektedir. Değişim ve uyum içinde olmamaları durumunda müşterilerine ve dolayısıyla da topluma doğru bir şekilde yaklaşamazlar ve hizmet kalitesinde yetersiz kalırlar.

1.6.BANKACILIK SEKTÖRÜNÜN BAŞLICA SORUNLARI

Bankacılık sektörü, finansal piyasalara yalnızca mali açıdan kontrole aracılık eden kurumlardan oluşan bir sektör değildir. Bankalar, ekonomide yaşanan olumsuzlukların giderilmesi amacıyla ekonominin yeniden yapılandırılmasında, ekonomideki finansal istikrarın oluşturulmasında ve sürdürülmesinde son derece önemli görevler üstlenen kurumlardır. Bu görevlerini yerine getirirken finansal sistem içinde doğru ve anlaşılır bir şekilde yer alabilmeleri için öncelikle sağlam ve güçlü bir yapıya sahip olmaları gerekmektedir. Ancak bankalar, ortaya çıkmalarından bugüne kadarki olan süreçte bazı sorunlarla karşılaşmışlardır (İskenderoğlu vd. 2012: 292).

Bankacılık sektörünün karşılaştığı ya da karşılaşılabileceği temel sorunları aşağıdaki şekilde sayabiliriz (Toprak, Demir, 2001: 5-12):

- Özsermaye yetersizliği
- Mevduat ve kredi yetersizliği
- Az Sayıda Büyük-Çok Sayıda Küçük Bankanın Varlığı
- Para İkamesi ve Açık Pozisyon Artışı
- Denetim Eksikliği
- Devlet Kaynaklı Sorunlar
- Zayıf aktif yapısının varlığı

1.7.BANKACILIK TÜRLERİ

Genel olarak bankalar faaliyetlerine, sermaye yapılarına, fonksiyonlarına ve coğrafi alanlarına göre türlere ayrılmaktadır. Faaliyetleri açısından baktığımızda ticari, katılım, kalkınma ve yatırım bankaları; sermaye yapıları bakımından baktığımızda özel, kamusal ve yabancı sermayeli bankalar; fonksiyonları açısından baktığımızda evrensel ve uzman bankalar; coğrafi alanlarına göre ayırdığımızda ise kıyı bankacılığı (sınır dışı) ve sınır içi banka olarak sınıflandırılmaktadırlar. Bu sınıflandırma içinde aynı banka birden fazla sınıfa dahil olabilmektedir.

1.7.1. Kamusal Sermayeli Bankalar

Sermayesinin % 50'sinden fazlasının veya tamamının devlete ait olduğu banka türüdür. Kamu bankalarının önemi ve farkı, devlet eliyle kurulmasında mecburiyet olan bazı yatırımların ya da özel sektörün kârlı görmediği yatırımların finansmanında rol almaları noktasında ortaya çıkmaktadır (Delikanlı ve diğerleri, 2012: 40).

1.7.2.Özel Sermayeli Bankalar

Sermayesinde kamuya ait hisse bulunmayan, sermayesinin tamamının özel sektöre ait olduğu banka türüdür. Genellikle mevduat ve yatırım bankaları olarak faaliyet göstermektedirler (Afşar vd. 2010: 351).

1.7.3.Yabancı Sermayeli Bankalar

Sermayesinin büyük bir bölümünün yabancı uyruklu kişi ve kuruluşlara ait paylardan oluşmasıyla kurulan bankacılık türüdür. Yabancı bankalar kurulacakları ülkede, başka bir ülkede bulunan merkezlerine bağlı bir şube açarak faaliyette bulunabilirler. Diğer taraftan bağlı şube açmadan da direkt olarak yabancı sermaye ile o ülkede banka kurabilirler (Delikanlı ve diğerleri, 2012: 42).

1.7.4.Uzman Bankalar ve Evrensel Bankalar

Uzman bankalar adından da anlaşılacağı üzere, faaliyetlerini belirli müşterilere yönelik olarak ve belirli ürünler çerçevesinde gerçekleştiren bankalardır. Uzmanlığının konusu verecekleri hizmetin türüne veya hizmet edecekleri kesimin profiline göre farklılık gösterebilmektedir. Verdikleri hizmetin niteliğine göre uzmanlaşmış bankalara örnek verecek olursak bu örnekleri, tarım bankaları, kooperatif bankaları, ipotek bankaları, kalkınma bankaları, yatırım bankaları, ihracat-ithalat bankaları, takas ve saklama bankaları şeklinde sayabiliriz (Delikanlı ve diğerleri, 2012: 31).

Evrensel bankalar, her türlü müşteri profiline hitap eden, sayıca fazla olan ve tüm bankacılık hizmetlerini yerine getirmek üzere faaliyette bulunan bankalardır. Şöyle ki hem mevduat bankalarının barındırdığı faaliyetleri hem de yatırım bankalarının gerçekleştirdiği faaliyetleri tek başına sağlayabilmektedir (Delikanlı ve diğerleri, 2012: 36).

1.7.5.Ticari Bankalar

Ticari bankalar, müşterilerinden topladıkları mevduata verdikleri faiz gideri karşısında, müşterilerine kullandırdığı kredilerden elde ettiği faiz geliri ve diğer bankacılık faaliyetlerinden aldığı komisyon gelirleri arasındaki farktan kar yaratmaya çalışan bankalar olarak tanımlanmaktadır (Zarakolu, 1993: 82).

Ticari bankalar, bankalar arasında finansal piyasalar içinde en fazla öneme sahip olanıdır. Kaynak ihtiyacı bulunan tarafları, tasarruf fazlası bulunan taraftan topladıkları birikimler ile finanse ederek iki tarafa da fayda sağlamak üzere faaliyet gösteren kurumlardır. Bu sebeple ticari bankalar, ekonomik sistemde ve finansal piyasalarda aktif bir şekilde yer alan kurumlardır (Solak, 2010: 5).

Ticari bankaların ekonomiye sağladığı en önemli fayda kaydi para yaratabiliyor olmasıdır. Mevduat olarak topladıkları fonları, kredi olarak üretime yönelik sektörlerle aktarabilirlerse ülke kalkınmasına da fayda sağlamış olacaktırlar (Gürtuna, 2005: 19).

Ticari bankalar aynı zamanda ekonomide uygulanan para politikası ile de yakından ilişkilidir. Çünkü ticari bankalar, devlet tarafından belirlenen para politikasını uygulamak isteyen merkez bankasına bu politikaların uygulanması konusunda aracılık etmektedir (Yanık, 2008: 73).

1.7.6.Katılım Bankaları

Katılım bankaları, İslami temeller çerçevesinde faaliyette bulunan finansal kurumlardır. Bu bankaların müşteri kitlesi, faiz kazancı yerine kazanılan kâr ve gelirleri paylaşmayı tercih eden müşteri profilinden oluşmaktadır (Arslan ve Etem'den aktaran Uslucan, 2013: 4).

Katılım bankaları fon toplama işlemini özel cari hesaplar ve katılım hesapları yoluyla bünyesinde toplayarak gerçekleştirmektedirler. Özel cari hesapta biriken fonlar için katılımcı bir getiri elde etmediği gibi, mevcut birikiminde herhangi bir azalma da yaşamamaktadır (Yanpar, 2014: 129). Tasarruflarını katılım hesaplarında tutmayı tercih eden katılımcılar ise bulundurdıkları tasarruflarının oranına bağlı olarak bankanın faaliyetlerinden doğan kar ya da zarardan pay almaktadırlar (Özsoy, 2011: 47).

Katılım bankalarının çalışma prensibi faizsizlik üzerinedir. Bankacılık sektöründe İslami bankacılık olarak yer almasının sebebi faizsizlik prensibinden ileri gelmektedir. Ancak katılım bankalarında İslami sistemin yalnızca faizsiz kazanç prensibini benimsemiş olmaları sebebiyle doğrudan bir İslami bankacılıktan söz edilememektedir. Finansal sistemde katılım bankacılığına gereksinim duyulma sebebi ise, dini inanışlarından dolayı faize karşı olan ve bunun yerine bankanın faaliyetlerinde kazanç söz konusuysa kar payı almayı ve zarar durumu söz konusuysa da bankanın zararına ortak olmayı tercih eden tasarruf sahiplerinin birikimlerini ekonomiye kazandırmaktır.

1.7.7.Yatırım Bankaları

Yatırım bankaları, genellikle sermaye piyasası belli bir gelişmişlik seviyesine ulaşan ülkelerde daha aktif olarak rol alan ve bu piyasalarda menkul kıymetler ile yatırımcılar arasındaki aracılık görevini üstlenen bankacılık türüdür. Yatırım bankaları mevduat kabul etmeden, piyasadaki yatırımcılara ve müşterilerine birikimlerini menkul kıymet piyasasında değerlendirmeleri konusunda aracılık yapmak üzere faaliyette bulunmaktadırlar. Yatırım bankaları, ticari bankalar gibi işletmelere doğrudan kredi veren kurumlar değildir. Kredi vermek yerine işletmelerin orta ve uzun dönemli sermaye ihtiyaçlarını gideren finansal kuruluşlar olarak sistemde yer almaktadır (Erdem'den aktaran İbiş, 2012: 33).

Diğer bir tanıma göre yatırım bankacılığı, ticari bankalar gibi mevduat kabul etmesine izin verilmeyen, yaygın şubecilik ağını benimsememesi nedeniyle bankacılık hizmetlerini tam anlamıyla yerine getiremeyen ve ticari bankalarla karşılaştırıldığında daha sınırlı bir ticari faaliyete sahip olan kurumlar olarak tanımlanmaktadır (Kara, 2012: 12). Yatırım bankaları, fon sahiplerinin kısa veya uzun dönemde kullanmayacağı ve dolayısıyla atıl kalacak olan tasarruflarını, işletmelerin ve devletin orta ve uzun dönemli sermaye gereksiniminde kullanılmak üzere ilgili projelere yönlendiren bankalardır (Zarakolu, 1993: 85). Yatırım bankaları, yerine getirmiş oldukları bu faaliyetler sayesinde atıl durumda kalacak olan fonların piyasaya kazandırılmasına imkan tanıyan kurumlardır (İbiş, 2012: 33).

1.7.8.Kalkınma Bankaları

Kalkınma bankaları, gelişmekte olan ülkelerde üretimi arttırıcı projelerin desteklenmesi, yatırımlar için gerekli olan orta veya uzun dönemli finansman açıklarının giderilmesi amacıyla faaliyetlerini gerçekleştirmek üzere kurulan finansal kuruluşlardır. Kalkınma bankalarının da yatırım bankaları gibi mevduat kabul etme özellikleri bulunmamaktadır (Kara, 2012: 12).

Kalkınma Bankalarının kurulmasının öncelikli sebebi, gelişmekte olan ülkelerde sermaye ihtiyacı duyan işletmelere finansman sağlamak üzerinedir. Ülkelerin ekonomik anlamda gelişmesi için kalkınmayı destekleyecek öncelikli alanlara yapılacak olan yatırımların finanse edilmesinde önemli roller üstlenen bankacılık türüdür (İbiş, 2012: 17). Kalkınma bankalarının mevduat toplama izinleri olmadığından kaynaklarını, iç ve dış kamu fonlarından, uluslararası kuruluşlar ile devlet yardımlarından ve iç borçlanmalar yoluyla elde ettiği fonlardan sağlamaktadırlar (Zarakolu, 1993: 86).

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE'DEKİ BANKACILIK SEKTÖRÜNÜN TARİHİ GELİŞİM SÜRECİ VE KAMU BANKACILIĞINA GENEL BAKIŞ

2.1.TÜRKİYE'DE BANKACILIK SEKTÖRÜNÜN GELİŞİMİ

Bankacılığın Türkiye'deki gelişimini incelediğimizde bankacılık sektörünün başlamasının 19. Yüzyıla dayandığını söyleyebiliriz. Türk bankacılığının tarihsel gelişimini sekiz döneme ayırarak inceleyebiliriz:

- 1847-1923 Osmanlı Dönemi
- 1923-1932 Ulusal Bankalar Dönemi
- 1933-1944 Kamu Bankaları Dönemi
- 1945-1960 Özel Bankalar Dönemi
- 1960-1980 Planlı Dönem
- 1980- 2001 Serbestleşme ve Dışa Açılma Dönemi
- 2001-2007 Yeniden Yapılandırma Dönemi
- 2008 Küresel Kriz Dönemi

2.1.1.Osmanlı Döneminde Bankacılığın Gelişmesi

Osmanlı Devleti'nde bankacılığın gelişimine bakıldığında 1839 Tanzimat Dönemi'ne kadar bankacılıkla ilgili faaliyetlerin varlığından söz edilmemektedir. Osmanlı Devleti'ndeki ilk bankanın, 1847'de sarrafların kurduğu İstanbul Bankası olduğu kayıtlarda yer almaktadır. Fakat Osmanlı Devleti'nde tam anlamıyla bankacılık faaliyetlerinin başlamasının 1856'da kurulan Osmanlı Bankası ile gerçekleştiği kabul edilmektedir. Osmanlı Bankası'nı önemli hale getiren özellik çağdaş bir anlayışla kurulmuş olma niteliğini taşımasıdır. Aynı zamanda kredi verme faaliyetlerinde bulunan ilk banka olma niteliğini de taşımaktadır. 1856 yılında kuruluşu gerçekleştirilen bankanın sermayesinde İngiltere ve Fransa pay sahibi olmuştur. Fransa'nın sermayeye dahil olmasıyla beraber bankaya birtakım yeni yetkiler tanınmıştır. Bunların içinde en önemli olanı para basma yetkisidir (Kepenek ve Yentürk, 2005: 21). Böylece Osmanlı Bankası ülkemizdeki bankacılığın tarihsel gelişiminde ilk emisyon bankası olmuştur.

1875 yılında devlet borçlarını karşılayamaz hale gelmiştir. Düyun-u Umumiye'nin ortaya çıkışı da bu sebepten dolayıdır. 1881' de Osmanlı Devleti'nin

borçlarını yönetmek amacıyla ortaya çıkan bu kurum imparatorlukta bankacılık alanına farklı bir boyut kazandırmıştır. Şöyle ki Düyun-u Umumiye' nin kurulması yabancı yatırımcılar açısından bir güven ortamı yaratmıştır. Buna bağlı olarak da yabancı yatırımcılar tarafından devlet içinde sayıca fazla yeni bankalar kurulmuştur (Akgüç'den aktaran Doğan, 2011: 18,19).

2.1.2.Ulusal Bankalar Dönemi (1923-1932)

Ulusal bankacılık dönemi olarak sınıflandırılan bu dönemde ülkede hakim olan görüş, ekonomik gelişmenin ancak ulusal bankaların başarılı olması kaydıyla gerçekleşeceğine ilişkin görüştür. Bu görüşe bağlı olarak bu dönem içinde ulusal ve tek şubeli yerel bankaların açıldığı görülmektedir (Gürtuna, 2005: 92).

1923 yılında düzenlenen İktisat Kongresi'nde ekonomik kalkınma ile ilgili önemli kararlar alınmıştır. Bu kararların başında ekonomik kalkınmanın sağlanabilmesi için milli bankaların kurulması gerekliliği gelmektedir. Böylece ekonomide yabancı hakimiyeti durdurularak ülke kalkınması konusunda önemli bir adım atılmış olacaktır (İbiş, 2012: 7).

Başka bir ifade ile İzmir İktisat Kongresi'nin sonucunda ulaşılmak istenen ekonomik gelişmenin, gelişmiş bir bankacılık sektörü ile sağlanabileceği görüşü doğmuştur. Bunu sağlamak için bankacılık sektörünün devlet eliyle desteklenmesi sonucuna varılmıştır. Ve neticesinde ulusal bankacılığın kurulması ve geliştirilmesi konusunda gerekli adımların atılması kararı verilmiştir.

1923 ve 1932 yılları arasındaki bankacılık sektöründeki gelişmelere baktığımızda Türkiye İş Bankasının, ileride Sümerbank'a devredilecek olan Türkiye Sanayi ve Maadin Bankasının, Emlak ve Eytam Bankasının kurulduğunu görmekteyiz. Öte yandan tarım sektörünün de gelişmesine katkıda bulunmak için Ziraat Bankasının sermayesinde artış sağlanmıştır. Bu dönem içindeki bir diğer önemli gelişme ise günümüz finansal sisteminin en önemli parçası olan Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasının bu dönemde kurulmuş olmasıdır (Akbulak ve diğerleri, 2004: 85'den aktaran Yağcılar, 2011: 98).

2.1.3.Kamu Bankaları Dönemi (1933-1944)

1933 ve 1944 yılları arasındaki dönem kamu bankaları dönemi olarak kabul edilmektedir. Bu dönemin bu şekilde adlandırılmasının nedeni, kurulmasına devletin

öncülük ettiği ve sermayesinde pay sahibi olduğu kamu bankalarının bu zaman diliminde faaliyetlerine başlamasından dolayıdır. Kamu bankalarının ülkenin kalkınmasında ve gelişmesinde daha etkili rol oynayabileceği fikri 1934 yılında oluşturulan Birinci Sanayi Planı'nda ortaya çıkmıştır (Takan'dan aktaran Doğan, 2011: 22).

Tüm dünyayı etkileyen 1929 büyük ekonomik buhranı, ülkemizde de birtakım sıkıntılara yol açmıştır. Yaşanan olumsuzluklar, ekonomik durumu etkilemiş ve ülkenin gerek yerel gerekse de uluslararası ticari ilişkileri bu durumdan yara almıştır. Bozulan ekonomik düzenin yeniden canlanması ve ekonominin kalkınmasını sağlamak için yapılacak olan yatırım projelerinin devlet eliyle finanse edilmesi görüşü benimsenmiştir. Bu görüş dönemin bankacılık sektörünün işleyişinde de etkili olmuş ve yapılacak bu finansman işlemlerinin kamu bankalarıyla yapılması öngörülmüştür (Gürtuna, 2005: 93).

1933-1944 zaman dilimi bankalaşmanın çoğaldığı bir süreç olmuştur. Yerli, yabancı ve kamu bankası olarak kurulan bankalar sayıca çoğalmıştır. Ayrıca özellikle kimi sektörel gelişim projelerinin gerçekleştirilmesine yönelik olarak belli hedefler doğrultusunda faaliyet göstermek üzere kurulan bankalar olmuştur. Bu bankaları kuruluş sırasına göre şu şekilde sıralayabiliriz: Sümerbank (1933), Belediyeler Bankası (1933), Etibank (1935), Denizbank (1937) ve Halk Bankası ile Halk Sandıkları (1938) (Doğan, 2011: 22,23).

2.1.4.Özel Bankalar Dönemi (1945–1960)

1945 ve 1960 yılları arasındaki süreçte özel sektör önem kazanmıştır. Kamu bankaları dönemindeki yatırımların devlet eliyle desteklenmesi görüşü bu zaman aralığında önemini yitirmiştir. İkinci Dünya Savaşı sonrasında ticari hayatta yaşanmaya başlanan hareketlilik bankacılık sektörüne de yansımıştır (İbiş, 2012: 8).

Savaş sonrasında kendini toparlama sürecine giren ülke ekonomisinde kalkınmayı sağlayacak yatırım projelerine, çağa ayak uyduracak kurumların var olmasına ve sanayiye ağırlık verilmiştir. Kalkınmayı sağlayacak bu oluşumların gerçekleşmesi için gerekli olan sermaye ihtiyacının banka kredileri ile karşılanması anlayışı bankalara verilen önemi arttırmıştır. Bu sebepten dolayı özel sektör bankacılığı daha değerli hale gelmiştir (İbiş, 2012:8).

Bu dönemin bankacılık gelişimine baktığımızda günümüzde halen faaliyet gösteren önemli bankaların kuruluşunun bu dönemde olduğunu görmekteyiz.

Dönem içinde kurulan bankaları kuruluş tarihlerine göre şu şekilde sıralayabiliriz: Yapı ve Kredi Bankası (1944), Garanti Bankası (1946), Akbank (1948), Türkiye Sınai ve Kalkınma Bankası (1950), Türkiye Vakıflar Bankası (1954) Pamukbank (1955), Türkiye Kredi Bankası (1955) ve Tütünbank (1955), Türkiye Öğretmenler Bankası (1958) (Doğan, 2011: 24). Ayrıca 1958 yılında sektörün gelişme sağlaması, sektörde birlik ve beraberliğin yaratılması ve haksız rekabete engel olmak amacıyla Türkiye Bankalar Birliği kurulmuştur. Bu oluşum bankacılık sektörünün gelişimine dair atılan önemli bir adımdır (Babuşcu, 2001: 13).

Diğer taraftan dönem içinde yürürlüğe giren 7129 sayılı Bankalar Kanunu bankalara serbestlik tanımıştır. Bu serbestlik, sektörde serbest rekabet ortamının oluşmasına yol açmıştır. Bu serbest rekabetin yaratmış olduğu ortam ve koşullar, birçok yerel ve küçük bankanın iflasına sebep olmuştur (Takan'dan aktaran Doğan, 2011: 25). Küçük ölçekli bankaların iflasıyla birlikte bankacılık sektörü yaygın şube ağına sahip olan büyük ölçekli bankacılık yolunda gelişme göstermeye başlamıştır (Tunay ve Uzuner, 2000: 117).

2.1.5. Planlı Dönem (1960-1980)

Bu dönemde kabul edilen politika, temini yurtdışından sağlanan sanayi mallarının, yurt içinde üretilmesini sağlamayı hedefleyen ithal ikame politikasıdır. (Doğan, 2011: 25). Bu dönemde bankacılık sektörü kamunun denetimi ve etkisi altında kalmıştır. Devlet, özel ayrımı gözetilmeden tüm bankaların gerçekleştirdikleri faaliyetlerinde, kalkınma planlarında hayata geçirilmesi hedeflenen projelere kaynak yaratılmasına yönelik hareket etmeleri istenmiştir. Bankaların mevduat ve kredilerine uygulayacağı faiz oranları, bankacılık işlemlerinden elde edecekleri komisyonlar ve ilgili kredi limitleri, kabul edilen sanayileşme politikasına bağlı olarak oluşturulmuştur (İbiş, 2012: 9)

Planlı dönem, ticari bankaların kurulmasına birtakım kısıtlamaların getirildiği bir dönem olarak karşımıza çıkmaktadır. Ticari bankaların aksine kalkınma ve yatırım bankalarının değer gördüğü bir dönem olmuştur. Bu dönemde yeni bankaların kuruluşuna izin verilmemiştir. Bunun yerine sektörde faaliyette bulunan bankalar şube sayılarını arttırmaları konusunda desteklenmiştir. Ayrıca diğer bir önemli olan gelişme ise holding bankacılığının temelini bu dönemde atılmış olmasıdır. Bu oluşumun sebebi olarak, bankaların sermayelerinde en az %25 pay sahibi oldukları iştiraklerine açtıkları kredi oranındaki üst sınırın kaldırılmasını söyleyebiliriz (Doğan, 2011: 26). Diğer taraftan planlı dönem, katılım ve yatırım

bankalarının daha da değeri lenmesinin yanında Türk bankacılık sektörünün yurtdışına açıldığı dönem olarak tarihsel süreçteki yerini almıştır (İbiş, 2012: 8,9).

1960–1980 arası dönemde kurulmuş olan bazı önemli kalkınma bankalarını kuruluş yıllarına göre şu şekilde sayabiliriz: T.C. Turizm Bankası (1962), Sınai Yatırım ve Kredi Bankası (1963), Devlet Yatırım Bankası (1964), Türkiye Maden Bankası (1968), Devlet Sanayi ve İşçi Yatırım Bankası (1976). Yine bu dönemde kurulan Amerikan-Türk Dış Ticaret Bankası (1964) ile Arap-Türk Bankası'nı (1977) ise ticari banka olarak faaliyete başlayan bankalara örnek olarak verebiliriz (Doğan, 2011: 26).

2.1.6.Serbestleşme ve Dışa Açılma Dönemi (1980-2001)

Serbestleşme ve dışa açılma dönemi olarak adlandırılan bu dönem ile birlikte, Planlı Dönem boyunca izlenen ithal ikameci politikalardan vazgeçildiği, bu politikaların önemini kaybettiği bir döneme girilmiştir. Bu yeni dönemde hakim olan düşünce piyasa ekonomisine dayanan, dış pazarlara açık olmayı ve ihracata yönelik üretimi önemseyen düşünce tarzı olmuştur. Bankacılık sektörü 1980 yılına kadar olan süreçte hükümet denetimine tabii olarak ve sınırlı finansal yöntemler ile faaliyet göstermekteydi. Ancak bu dönemde benimsenen yeni politikalar neticesinde bankacılık sektörü, serbestleşmeye yönelik gerçekleştirdiği yenilikler ile daha fazla ürün çeşitliliği ile hizmet etmeye başlamıştır (Bakdur, 2003: 12).

Dönemin önemli gelişmeleri arasında yer alan gelişmelerden biri de 24 Ocak kararlarıdır. 24 Ocak kararlarının genel konusunu ekonomide serbestleşmenin sağlanması, dışa açılımın teşvik edilmesi, ülkeler arası politikalarla bütünleşmenin sağlanması şeklinde özetleyebiliriz. Dönem içinde serbestleşme politikasına bağlı olarak kredi ve faiz oranlarının serbestçe belirlenebiliyor olması piyasadaki rekabeti artırıcı bir etki yaratmıştır. Ayrıca bu 24 Ocak kararları sonucunda dış pazarlardaki alım satımda yeni oluşumlar yaşanmış ve Türk bankacılık sektörü de dış piyasalarda faaliyette bulunur konuma gelmiştir. Ancak serbestleşme sonucunda bazı önemli sorunlar ortaya çıkmıştır. Bu sorunların başında banker krizi gelmektedir. Yaşanan banker krizleri sebebiyle bankacılık sektöründe iflaslar meydana gelmiştir (İbiş, 2012: 10).

Serbestleşmenin yaratmış olduğu olumsuz koşullar ve finansal sistemin aksayan bir şekilde işleyiş göstermesi, teşkilatlandırılmış bir finansal sistemin varlığını zorunlu hale getirmiştir. Bu aksaklığı giderme ve daha verimli işleyen finansal piyasaya sahip olma doğrultusunda 1982 yılında Sermaye Piyasası Kanunu

hazırlanmıştır. Kanunun amacı sermaye piyasası faaliyetlerini ve sermaye piyasası araçlarının kullanımını düzenlemektir (Gürtuna, 2005: 99).

1980 yılı sonrasında uygulanan yapısal değişiklikler bankacılık sektörünün gelişmesine ve büyümesine katkıda bulunmuştur. Ancak 1990 yılında yurtdışı piyasalarında ortaya çıkan kriz, ülkemiz bankacılık sektörü üzerinde de negatif yönlü etkilere sebep olmuştur (Gökalp, 2014: 195). Dolayısıyla sektörün finansal yapısı ciddi düzeyde zararlar görmüştür. Bu durum, sektörde risk düzeyinin fazla olduğu bir ortam yaratmıştır. Arkasından 1994 yılında yaşanan ekonomik kriz, bankalar üzerinde ciddi boyutlara ulaşan zararlara sebebiyet vermiştir. Dolayısıyla krizin ilk etkisi finansal piyasalarda görülmüştür. Sonrasında, ülkenin ve ekonominin geneline yayılmıştır (Solak, 2010: 38).

2000'li yıllara giriş yapıldığında ise ülkemiz ekonomisinde süregelen problemler sebebiyle, piyasalarda ciddi anlamda bir daralma ile karşı karşıya kalmıştır. Finansal piyasalarda var olan olumsuzluklar neticesinde bu kez Kasım-2000 ve Şubat-2001 krizleri meydana gelmiş ve hem sektör hem de ekonomi bu krizlerden son derece olumsuz bir şekilde etkilenmiştir (Yağcılar, 2011: 105). Yaşanan bu iki kriz sonrasında problemlerini aşamayan bankaların ya Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonuna (TMSF) devirleri gerçekleştirilmiştir ya da uygun bulunan diğer bankalar ile birleşmeleri sağlanmıştır (Gökalp, 2014: 195).

2.1.7.Yeniden Yapılandırma Dönemi (2002-2007)

Türkiye'de 1990'lı yıllarda ve devamında yaşanan önemli ekonomik krizlerin nedenleri arasında sadece dış etkenler değil iç etkenler de yer almaktadır. İç etkenler; iç borcun sürdürülemez hale gelmesi, bankacılık sektörünün işleyişindeki aksaklıklar ve bunların ekonomiye olumsuz yansımaları sonucu oluşan aksaklıklardır (Taşar, 2010, 94). Krizin sebep olduğu olumsuzlukların telafi edilmesi ve finansal istikrarın yeniden sağlanması için 2001 yılında, krizin hemen arkasından "Güçlü Ekonomiye Geçiş Programı" oluşturulmuştur. Oluşturulan bu programın ana maddelerini aşağıdaki şekilde sıralayabiliriz (Erdönmez'den aktaran Yağcılar, 2011: 106):

- Enflasyona karşı verilen mücadelede dalgalı kur rejimi ile hareket edilmesi kararı alınmıştır.
- Bankacılık sisteminin işleyişinin iyileştirilmesi için hem faaliyetlerini sürdüren bankaların hem de Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonuna devrolan bankaların yeniden yapılandırılmasına aciliyet verilmiştir.

- Devletin mali dengesinin, yaşanabilecek şoklar karşısında güçlü durumda kalabilmesine yönelik uygulamalar getirilmiştir.
- Enflasyon hedefleri ile uyumluluk içinde olan politikalar belirlenmiştir.
- Alınan tüm kararların etkili, değişen koşullara uyum sağlayabilecek ve şeffaflık çerçevesinde uygulanmasını sağlayan yapısal reformlar getirilmiştir.

Oluşturulan bu program ile amaçlananlar şunlardır; ekonomide dış unsurlara dayanıklılık, düşük enflasyon oranı, kamu borçlarında azalma, mali disiplin, yerine getirilebilen yapısal reformlar ve sağlam bankacılık sektörüdür. Program çerçevesinde alınan kararların ciddiyetle uygulanmasıyla hem ekonomide hem de bankacılık sektöründe iyileşmeler gözlemlenmiştir. Bankalarda sermaye artırımını sağlamış olup bunu sağlayamayan bankalarda birleşme veya TMSF' ye devrolma durumları yaşanmıştır. Diğer yandan kamusal sermayeli bankaların ortak bir yönetim çerçevesinde yeniden yapılandırılması sağlanmıştır. Güçlü Ekonomiye Geçiş Programı ülkemiz bankacılık sektörüne risk yönetimi ve denetimi olgusunu kazandırmıştır.

2.1.8.Küresel Kriz Dönemi (2008 sonrası dönem)

2008 yılında yaşanan küresel ekonomik kriz, ABD'de konut fiyatlarında yaşanan artışın aniden düşmeye başlamasıyla patlak vermiştir. Konut kredilerine bağlı olarak ortaya çıkan ve uluslararası düzeyde bir etki yaratan bankacılık krizlerinden biridir. Krizin esas nedeni, ABD'nin finans sektörü üzerinde yeterli denetim sağlayamamış olmasıdır (Saridoğan, Artar, 2012: 2).

Tüm dünya piyasalarını etkileyen küresel ekonomik kriz, ülkemizde de daraltıcı etkiler meydana getirmiştir. Ancak etkileri, ülkemizde geçmişte meydana gelen 1994, 2000 ve 2001 finansal krizleri kadar büyük nitelikli olmamıştır. Bunun nedeni, daha önce uygulamaya konulan Güçlü Ekonomiye Geçiş Programı ile yeniden yapılandırılan Türk bankacılığının ve ülkemiz ekonomisinin şoklara karşı dayanıklı hale getirilmiş olmasıdır (Saridoğan, Artar, 2012: 4).

2.2.KAMU BANKALARININ KURULUŞ NEDENLERİ

Kamu bankalarının ortaya çıkmasının en önemli nedenlerden biri olarak 1929 yılında yaşanan büyük ekonomik buhran sonrası özel sektörün sermaye bakımından ekonomik kalkınmayı sağlamada yetersiz olduğu görüşünün benimsenmiş olmasıdır. Yaşanan kriz sonrası ekonomik kalkınmanın devlet eliyle doğrudan desteklenmesi

düşüncesi kabul görmüştür. Böylece finansal sistemin ve ekonominin kalkınmasında fayda yaratılacağı öngörülmüştür. Bu faydanın yaratılmasında da aracı kurum olarak devlet sermayesiyle kurulan ve desteklenen kamu bankalarının etkin rol oynayacağı düşünülmüş ve piyasadaki aksaklıkların kamu eliyle giderilmesi amaçlanmıştır.

Hükümetlerin kendi bünyelerinde var olan banka ile ekonomiye müdahale edebiliyor olması ve finansal sistemde yine doğrudan kendisine bağlı olan bankalar ile faaliyette bulunuyor olması toplumdaki tasarrufların hükümet elinde birikmesini sağlamaktadır. Böylece kaynağı elinde bulunduran hükümet, ülkenin kalkınması açısından hangi yatırımlar daha fazla öneme sahipse ona finansman aktararak yatırımın gerçekleşmesine olanak tanımaktadır. Bu şekilde hükümet, finansal aksaklıkların giderilmesi, istikrarın sağlanması ve ülke ekonomisinin büyümesi yönünde etkin bir rol oynayacaktır (Altıkulaç, 2006: 70).

Kamu Bankacılığı kuruluş nedenlerini sosyal, ekonomik ve politik nedenler olarak üç başlık altında inceleyebiliriz.

2.2.1. Sosyal Nedenler

Zaman zaman özel bankalar, sosyal faydası yüksek ancak karlılığı düşük olan projeleri finanse etmekte yetersiz kalmaktadır. Bunun sebebi özel sektörün yeterli finansmana sahip olmaması olabileceği gibi, yine özel sektörün karlılığı düşük yatırımlarla vakit kaybetmek istememesi olabilir. Özel bankalar kar maksimizasyonu amacıyla faaliyet gösterdiğinden toplum için sağlanacak olan yararı kimi zaman göz ardı edebilmektedir. İşte bu noktada kamu bankalarının varlığının gerekliliği ortaya çıkmaktadır.

Diğer taraftan özel sektör bankaları ülke içindeki kırsal kesim ve ücra bölgelerde faaliyet göstermeyi karlı görmediği için o bölgelere hizmet götürmek istemeyebilir. Ancak bankacılık hizmetlerinden yararlanmak ülke içindeki her kesimin hakkıdır. Dolayısıyla özel bankaların ulaşamadığı bölgelere, kamu bankaları ile bankacılık hizmetleri ulaştırılmaktadır. Böylece hem bölgedeki birikimlerin ekonomiye aktarımı sağlanmış olacak hem de bankacılık hizmetleri konusunda bölgeler arasındaki eşitsizlik giderilmiş olacaktır. Ayrıca kamu bankalarının hizmet sunmak adına açmış oldukları şubeler sayesinde bölgede istihdam yaratılmış olacak ve yoksullukla mücadelede fayda sağlanacaktır (Uçarkaya, 2006: 8-9).

2.2.2. Politik Nedenler

Bankacılık sektörünün ülke ekonomisi üzerindeki etkisinin büyüklüğü düşünüldüğünde milli ve yerel bankacılığın önemi ortaya çıkmaktadır. Bir ülkede kritik önem taşıyan projelerin ya da yatırımların yabancı sermayeli bankalar tarafından gerçekleştirilmesi demek o bankaların ülke ekonomisinde ve dolayısıyla ülke borçlarının yönetiminde söz sahibi olması anlamına gelmektedir. Bu gibi büyük finansman desteği gerektiren yatırımların ülke içinden karşılanabilmesi için kamu bankalarının kurulması gerekliliği doğmuştur.

Kamu bankaları aynı zamanda devletin para politikalarının ekonomik hayattaki uygulayıcısı konumundadırlar. Devlet, kendi sermayesiyle oluşturmuş olduğu bankalar aracılığıyla finansal piyasalara, benimsediği para politikası ve gerçekleştirmek istediği ekonomik hedefler doğrultusunda daha kolay yön verebilmektedir.

2.2.3. Ekonomik Nedenler

Kamu bankalarının kurulmasının en önemli ekonomik nedenleri arasında özel sektörün sermaye bakımından yetersiz kalması ve ülke ekonomisini kalkındıracak önemli alanlarda özel sektörün görev almaması yer almaktadır. Bu nedenle kamu bankalarının öncelikli hedefi, sahip olduğu geniş sermaye imkanıyla ülkenin gelişmişlik düzeyini arttıracak alanlara yönelmesi yönündedir.

Kamu bankalarının kurulmasında etkili olan diğer bir ekonomik neden ise finansal piyasalarda istikrarı sağlamaktır. Olası bir kriz döneminde ya da çeşitli etkilerle ekonomik daralmanın yaşandığı dönemlerde bankalar güçlü bir yapıya sahip değillerse bu olumsuzluklardan önemli ölçüde etkileneceklerdir. Bu etkilenme de tekrar ekonomiye yansiyacak ve istikrar bozulacaktır. Öte yandan özel bankalar böyle bir kriz ya da daralma ortamında kendi çıkarlarını düşünerek piyasaya fon sağlama konusunda istekli olmayabilir ve kredilerini geri çekebilirler. Oysa kamu bankaları bu gibi durumlarda ülke açısından olumsuz koşulları giderebilecek uygulamalarla finansal sistemdeki yerini almaktadır. Bu sayede istikrarın yeniden sağlanması yönünde güçlü adımların atılmasını sağlamaktadırlar. Aynı zamanda kamu bankalarının bu davranış şekli ülkede bir güven ortamı yaratmaktadır (Uçarkaya, 2006: 10).

2.3.TÜRKİYE'DE KAMU BANKACILIĞI

Yaşanan 1929 büyük ekonomik buhran sonrasında ülkemizde de ekonomik politikalarımızda bir takım değişikliklerin yapılması gerekliliği doğmuştur. Bu düşünce doğrultusunda kamu bankalarının devletin ekonomik politikalarının uygulanmasında araç olarak kullanması ve bu şekilde piyasaya müdahale ederek finansal sektörde daha etkin rol oynaması amaçlanmıştır.

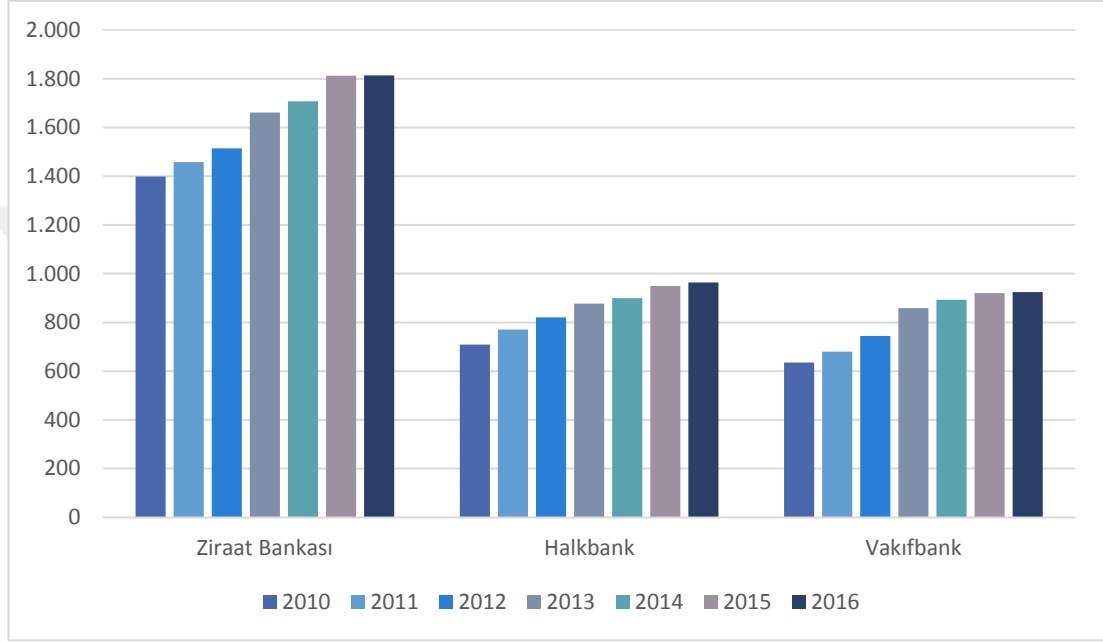
Türk bankacılık sektörüne baktığımızda, milli bankacılığımızın gelişmediği dönemde, ülkemizde faaliyette bulunan yabancı sermayeli bankaların kendi ülkelerinin çıkarlarını gözeten faaliyetleri sergiledikleri görülmektedir (Sarısakaloğlu, 2016: 18). Bu gibi durumların önlenmesi amacıyla 1923 yılında yapılan İzmir İktisat Kongresi'nde bankacılık sektörüyle ilgili bir takım kararlar alınmış ve sağlam bir bankacılık sektörünün oluşturulmasının önemine değinilmiştir. Milli ekonomiyi yabancı sermayeden korumak için, milli bankacılık sisteminin büyüme ve kalkınmadaki önemi vurgulanmıştır (Akgüç, 1992: 9-20). Değinilen konular neticesinde ekonomik sisteme müdahale aracı olarak kullanılmak üzere kamu bankalarının kurulması kararı alınmıştır.

Ülkemizde kamu bankalarının kurulmasıyla tarım, gayrimenkul, denizcilik ve turizm gibi sektörlerde kamu bankaları tarafından verilen özel şartlara sahip olan ve sektörleri destekleyen krediler aracılığıyla hem gelir dağılımındaki eşitsizliklerin hem de bölgeler arasında mevcut olan her türlü eşitsizliklerin giderilmesi amaçlanmıştır. Bu duruma Ziraat Bankası ve Halk Bankasını örnek olarak gösterebiliriz. Şöyle ki, Ziraat Bankası'nın, tamamı veya bir kısmı hazine tarafından sübvans edilen kredilerle tarım sektörüne destek çıkması, tarım kesimine yönelik tarımsal destekleme ödemeleri, maaş ödemeleri gibi ülke genelinde devlet ödemelerinin halka ulaştırılması konusunda görev alması ile Halk Bankasının esnaf ve kobilerin finansman ihtiyaçlarının karşılanması konusunda destekleme politikalarını araç olarak kullanması verilebilecek örneklerdendir (Sarısakaloğlu, 2016: 19-20).

Günümüzde ülkemizde faaliyet gösteren üç tane kamu bankası bulunmaktadır. Bu bankalar 1863 yılında dönemin tarım sektörünün desteklenmesi amacıyla kurulan Ziraat Bankası, 1933 yılında ülkenin küçük sanat ve ticaret kredisi ihtiyacını karşılamak üzere kurulan fakat 1938 yılında faaliyetlerine başlayan Halkbank ve 1954 yılında ortaklıklar kurmak, kurulmuş olanlara iştirak etmek ve her türlü bankacılık işlem ve hizmetleri yapmak üzere kurulan Vakıfbank'tır.

Aşağıda yer alan şekilde ülkemizde faaliyette bulunan bu üç kamu bankasının çalışmaya dahil edilen dönemler olması sebebiyle 2010 ve 2016 yılları arasındaki toplam şube sayılarının dağılımı gösterilmiştir. Bu dağılıma göre üç bankanın da sürekli olarak şube sayılarını arttırdıkları görülmektedir. Ancak en geniş şube ağına sahip olan bankanın Ziraat Bankası olduğu ortaya çıkmaktadır.

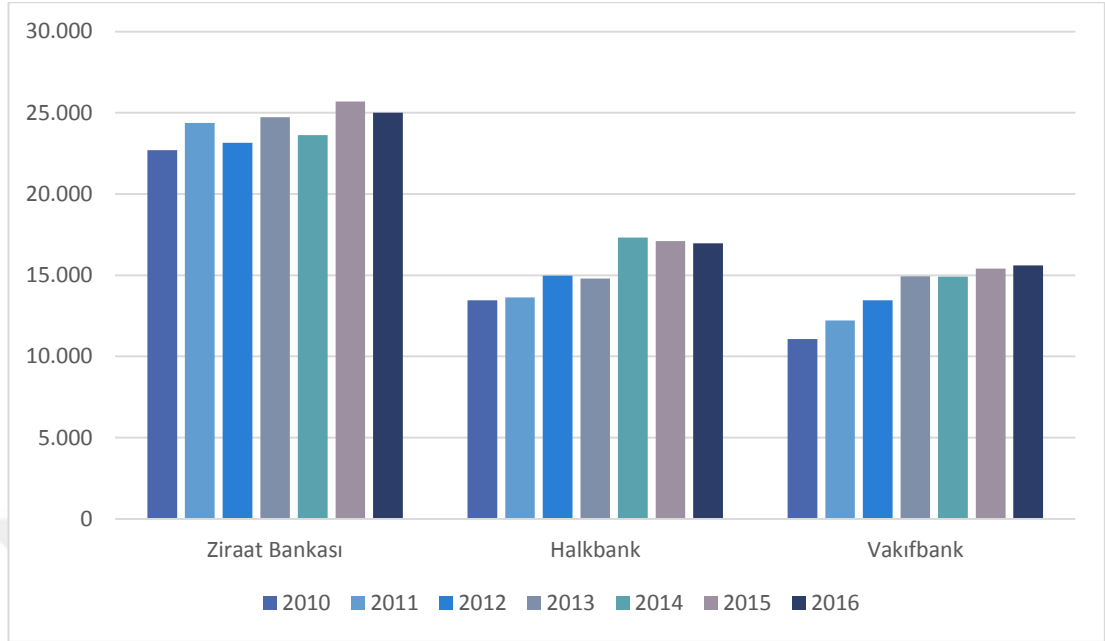
Şekil 1: 2010-2016 Yılları Arası Kamu Bankaları Şube Sayıları Dağılımı

Kaynak: Türkiye Bankalar Birliği (www.tbb.org.tr)

Aşağıda yer alan şekilde ise yine üç kamu bankasının 2010 ve 2016 yılları arasındaki personel sayıları dağılımlarına yer verilmiştir. Bu süreç içerisinde Ziraat Bankası ve Halkbank'ta zaman zaman personel sayılarında azalışın yaşandığı görülürken Vakıfbank'ın herhangi bir azalmaya gitmeden faaliyet gösterdiği görülmektedir.

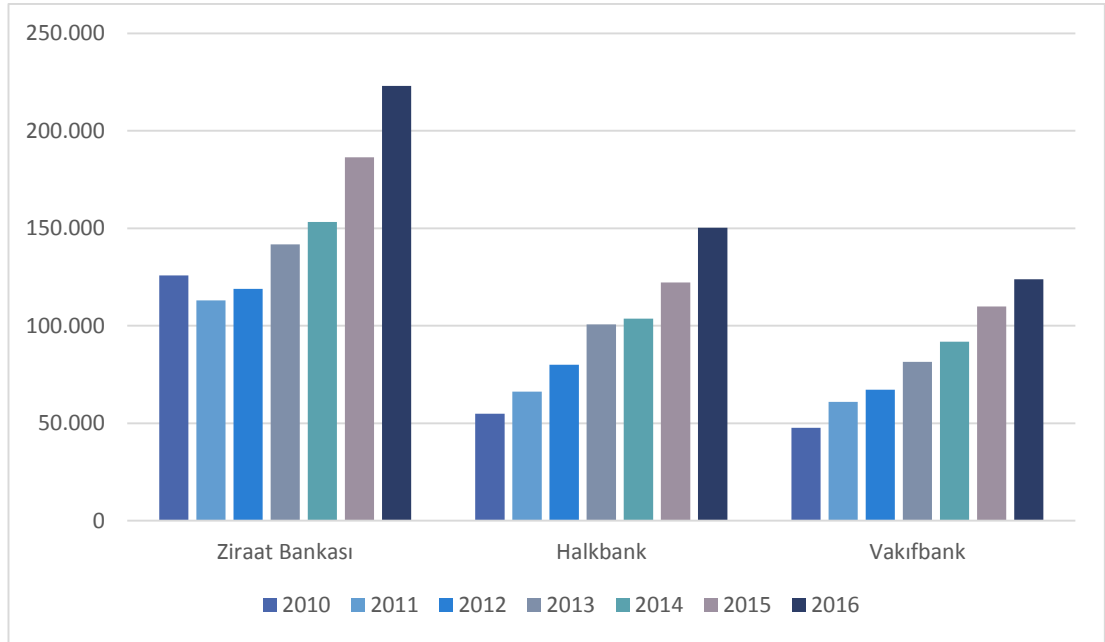
Şekil 2: 2010-2016 Yılları Arası Kamu Bankaları Personel Sayıları Dağılımı

Kaynak: Türkiye Bankalar Birliği (www.tbb.org.tr)

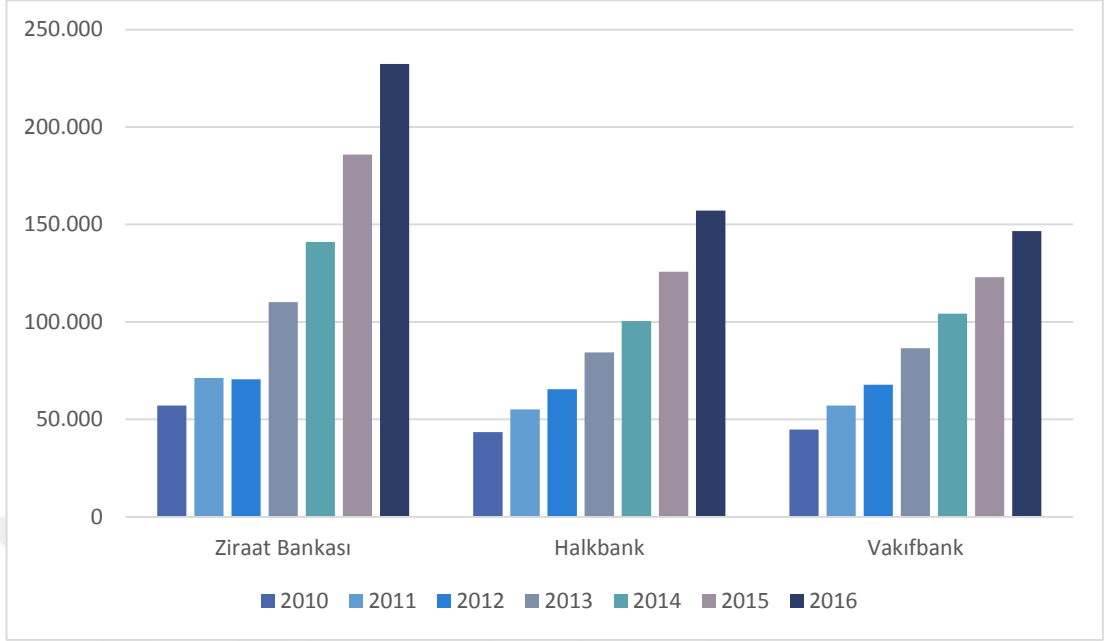
Aşağıda yer alan iki ayrı şekil ise bize kamu bankalarının 2010 ve 2016 yılları arasındaki gerçekleştirmiş oldukları faaliyet sonucunda oluşan mevduat ve kredi toplamalarının dağılımını göstermektedir.

Şekil 3: 2010-2016 Yılları Arası Kamu Bankaları Mevduat Dağılımı

Kaynak: Türkiye Bankalar Birliği (www.tbb.org.tr)

Şekil 4: 2010-2016 Yılları Arası Kamu Bankaları Kredi Dağılımı

Kaynak: Türkiye Bankalar Birliği (www.tbb.org.tr)

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KAMU SERMAYELİ BANKALARIN FİNANSAL PERFORMANSLARININ KARŞILAŞTIRILMASI: TÜRKİYE ÖRNEĞİ

3.1.LİTERATÜR ARAŞTIRMASI

Literatüre baktığımızda Topsis yöntemi ile incelenen çok çeşitli çalışmalar karşımıza çıkmaktadır. Ancak bu çalışmada finansal sektör üzerine yapılan ve bankaların finansal performanslarıyla ilgili içerikleri içeren incelemelere yer verilmiştir.

Demireli 2010 yılında yapmış olduğu incelemesinde, ülke içinde faaliyette bulunan kamu bankalarının performanslarını incelemiştir. İncelemesinde analiz yöntemi olarak Topsis yöntemini seçmiştir. Analizinde yer verdiği kriterleri eşit olarak ağırlıklandırmıştır. Bu ağırlıklara göre de performans puanları sıralanmıştır. Yapılan inceleme neticesinde kamu sermayeli bankaların her türlü içsel veya dışsal finansal şoklardan etkilendiği ortaya konmuştur. Elde edilen performans puanlarının yurtdışı verilerine bağlı olarak devamlı bir dalgalanma içinde olduğu görülmüştür. Analiz neticesinde bankacılık sektöründe dikkat çeken bir iyileşmenin görülemediği sonucuna varılmıştır (Demireli, 2010: 101-112).

2011 yılında Azimi ve diğerleri İran'da faaliyet gösteren bankaların performansları üzerinde müşteri memnuniyetinin bir etkisinin olup olmadığının ortaya konması amacıyla bir araştırmada bulunmuşlardır. Araştırmanın kriterleri AHP tekniği ile belirlenirken, bankaların performans sıralamasında Topsis yöntemi tercih edilmiştir. Yapılan bu araştırma müşteri memnuniyetini baz alarak faaliyet gösteren bankaların daha yüksek performansa sahip olduğunu ortaya koymuştur (Azimi vd. 2011: 252).

Baykara ve Yayar, 2012 yılındaki incelemelerini Türkiye' deki Katılım Bankalarının etkinliği ve verimliliği üzerine gerçekleştirmişlerdir. Çalışmayı gerçekleştirirken seçmiş oldukları 2005 ve 2011 yılları arasına ait verileri Topsis yöntemini kullanarak analiz etmişlerdir. Yapılan çalışmanın sonucunda Albaraka Türk'ün en etkin, Bank Asya'nın ise en verimli katılım bankası olduğu sonucu ortaya konmuştur (Baykara, Yayar, 2012: 21-42).

2013 yılında, Timor ve Mimarbaşı banka şubelerinin etkinliklerini belirlemek üzere bir çalışma gerçekleştirmişlerdir. Çalışmayı gerçekleştirirken müşteri memnuniyetini esas koşul olarak belirlemişlerdir. Analiz verilerini de buna bağlı

olarak oluşturmuşlardır. Çalışmada analiz yöntemi olarak Veri Zarflama Analizi (VZA) ve Topsis yöntemini kullanmışlardır. VZA yöntemini şube etkinliğini belirlemede kullanırlarken, Topsis yöntemini ortaya konan sonuçların uygunluğunu ve doğruluğunu değerlendirmek üzere tercih etmişlerdir. Böylece VZA yönteminin yanı sıra Topsis yöntemi ile de şube etkinlikleri ve sıralamaları belirlenmiştir. İnceleme sonucunda ise her iki yöntemde de birbirini doğrulayan sonuçlar ortaya konmuştur (Timor, Mimarbaşı, 2013: 13-15).

2013 yılında şamiloğlu, Tükenmez ve Bağcı'nın yapmış olduğu incelemede zaman aralığı olarak 2003 ile 2011 yıllarını içeren bulgulardan yararlanılarak katılım bankaları ve ticari bankaların karlılık performansları üzerinde çalışılmıştır. Araştırma yöntemi olarak Topsis yöntemi tercih edilmiştir. Elde edilen bulgular sonucunda seçilen bankalar arasında katılım bankalarının daha başarılı performans sergileyerek karlılık durumlarını daha yüksek düzeyde tuttukları sonucu ortaya çıkmıştır (Gökalp, 2014: 194).

Mandic ve diğerleri, 2014 yılında Sırbistan'da faaliyette bulunan bankaların incelendiği bir araştırma ortaya koymuşlardır. Araştırma dönemi 2005 ve 2010 yılları arasını kapsamaktadır. Araştırmada bankaların performans sıralamalarının oluşturulmasında Topsis yöntemi tercih edilmiştir. Yapılan inceleme neticesinde performansı en yüksek bankanın Banca Intesa olduğu sonucu ortaya konmuştur (Mandic vd. 2014: 31).

2014 yılında Bağcı ve Rençber tarafından yapılan çalışmada kamu bankaları ve halka açık bankaları incelemişlerdir. Çalışmadaki amaçları ise bankacılıktaki karlılık durumunu analiz etmektir. 2006 – 2012 yılları arasını kapsayan bu çalışmada analiz aşamasında yöntem olarak Promethee yöntemi tercih edilmiştir. Yapılan analiz neticesinde kamu bankalarının özel bankalardan performans olarak daha karlı olduğu sonucuna varılmıştır. Çalışmaya göre kamu bankalarından Halkbank, zel bankalardan ise Denizbank karlılık açısından en yüksek performansa sahip banka olarak sıralanmışlardır. Analiz edilen sonuçlar bankaların sermaye yapısına göre fark gözetmeden incelendiğinde ise 2006-2012 yılları arasındaki en karlı bankanın Halkbank olduğu görülmüştür (Bağcı, Rencber, 2014: 39-47).

Yamaltdinova 2017 yılındaki incelemesinde Kırgızistan'da faaliyet gösteren 15 ticari bankanın finansal performanslarının incelenmesi üzerinde durmuştur. Çalışmanın inceleme dönemi 2010-2014 arası dönemi kapsarken, araştırma yöntemi olarak Topsis yöntemi seçilmiştir. Analiz için gerekli olan veriler bankaların finansal tablolarından elde edilerek hesaplanmıştır. Analiz sonucunda ortaya çıkan

puan durumuna göre bankaların sıralaması yapılmıştır. Bu sıralamaya göre performans başarısı yüksek olan bankalar Demir Kyrgyz International Bank ve Optima bank olurken performans başarısı düşük olan bankaların Dos-Kredobank, FinanceCreditBank KAB ve Amanbank olduğu görülmüştür (Yamaltdinova, 2017: 68, 82).

2017 yılında Orçun ve Eren gerçekleştirmiş oldukları araştırmada Borsa İstanbul'da (BIST) işlem gören 13 adet teknoloji şirketinin mali performanslarını Topsis yöntemini kullanarak incelemişlerdir. Analiz için gerekli olan verileri şirketlerin finansal tablolarından elde etmişlerdir. Analiz dönemi olarak 2010 – 2015 yılları arasını çalışmaya dahil etmişlerdir. Yapılan inceleme neticesinde performansı en yüksek bulunan şirketler ASELS, LINK, ARMDA, LINK, INDES ve DGATE olarak belirlenmiştir (Orçun, Eren, 2017: 139 – 140).

Özkan, 2017 yılında yapmış olduğu çalışmada Türkiye'de faaliyette bulunan halka açık özel sermayeli ve kamu sermayeli ticaret bankalarının performanslarını incelemeye dahil ederken tamamen yabancı sermayeli olan bankaları inceleme dışında bırakmıştır. Çalışmanın amacı incelemeye dahil edilen bankalardan hangisinin performansının diğerlerine göre daha üstün olduğunu belirlemek üzerinedir. Analiz yöntemi olarak ise Topsis yöntemi tercih edilmiştir. Yapılan analiz sonucunda ortaya konan performans puanlarında bankalar arasında belirgin bir farklılık görülmemektedir. Ancak performans puanlarının ortalaması alınarak sonuca bakıldığında incelemeye dahil edilen bankalar arasında Garanti Bankası'nın performansının daha üstün olduğu görülmektedir (Özkan, 2017: 47).

Dursun ve Bozkır, 2018 yılında hazırladıkları araştırmada ticari bankaların 2013 – 2017 yılları arasındaki aktif kalitesini incelemişlerdir. Araştırma için gerekli olan veriler Türkiye Bankalar Birliği'nden elde edilmiştir. Araştırmaya dahil edilen bankalar ise yine TBB tarafından yayınlanan bankaların aktiflik büyüklüklerine göre sıralandığı raporda yer alan ilk 10 banka olarak seçilmiştir. Araştırma konusu Topsis yöntemi ile analiz edilmiştir. Analiz sonucunda elde puanlara göre incelenen bankalar, sahip oldukları aktiflik kalitelerine göre sıralanmışlardır. Sonuç olarak, toplam aktifleri içinde toplam kredi ve takipteki kredi oranı düşük olan bankaların daha kaliteli aktif yapısına sahip olduğu gözlemlenmiştir (Dursun, Bozkır, 2018: 243, 256).

3.2.TOPSIS UYGULAMASI

Topsis (Technique for Order Preference by Similarity to Ideal Solution) yöntemi 1981 yılında Hwang ve Yoon tarafından ortaya konulan çok kriterli karar verme durumlarında uygulanmak üzere oluşturulan bir yöntemdir (Shyjith vd. 2008:376). Topsis yöntemi pozitif ideal çözüm ve negatif ideal çözümün belirlenmesini amaçlamaktadır.

Topsis Yöntemi, rekabetin fazla olduğu sektörlerde faaliyette bulunan kurumların performanslarını gözden geçirmeleri ve diğer kurumlar karşısında kendi durumlarını görmeleri açısından tercih edilen bir yöntemdir. Çok kriterli karar verme durumlarının üstesinden gelinmesinde gerekli rasyoların baz alınarak analizin gerçekleştirildiği bir tekniktir (Akyüz, Bozdoğan ve Hantekin, 2011: 74).

Yöntem, pozitif ideal çözüme en kısa, negatif ideal çözüme ise en uzak mesafedeki seçeneklerin kabul edilmesini hedeflemektedir (Li, vd. 2011: 410). Yöntemde seçeneklerin belli bir sıralama alması ideal çözüme göreceli yakınlık varsayımıyla gerçekleşmektedir. Pozitif ideal çözüm, fayda kriterini maksimize, maliyet kriterini minimize eden bir çözümdür. Negatif ideal çözüm ise fayda kriterini minimize maliyet kriterini maksimize eden bir çözümdür (Ayüz, Bozdoğan ve Hantekin, 2011: 77).

Diğer bir ifadeyle Topsis yöntemi kullanılarak alternatif seçeneklerin belirli kriterler doğrultusunda ve kriterlerin alabileceği maksimum ve minimum değerler arasında ideal duruma göre karşılaştırılması gerekmektedir (Yurdakul, İç: 2003; 11). Alternatifi n sayıda, kriterleri m tane olan çok kriterli karar verme problemi m boyutlu uzayda n noktaları ile gösterilebilir (Eleren, Karagül, 2008: 6). Topsis yönteminde karar verici tarafından seçilen alternatif, ideal sonuca en yakın ve negatif-ideal sonuca en uzak olan alternatiftir. Topsis yöntemi her bir kriterin tekdüze bir şekilde artan ya da azalan fayda eğilimine sahip olduğunu varsaymaktadır. Bundan dolayı, ideal ve negatif ideal çözümleri tanımlamak kolaydır (Alpay, 2010: 71).

3.3.ARAŞTIRMANIN AMACI

Çalışmanın amacı Türk bankacılık sektöründe faaliyette bulunan kamusal sermayeli mevduat bankalarının 2010 – 2016 yılları arasındaki finansal rasyolarından yararlanılarak performanslarının değerlendirilmesidir. Aşağıdaki tabloda çalışma kapsamına alınan bankalar belirtilmektedir:

Tablo 1 : Türkiye'de Faaliyet Gösteren Kamu Sermayeli Bankalar

1	Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası A.Ş.
2	Türkiye Halk Bankası A.Ş.
3	Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O

3.4.ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Araştırma çeşitli aşamalardan oluşmaktadır. Öncelikle araştırmaya dahil olan 3 adet bankanın araştırma için gerekli olan ve karşılaştırma yapılmasına imkan veren 2010-2016 yılları arasına ait rasyolar Türkiye Bankalar Birliği'nden elde edilmiştir. Rasyolar seçildikten sonra bankaların finansal oranlarının önceliklerinin belirlenmesi ve formül hesaplamaları için Microsoft Excell 2010 programı ve Topsis yöntemi kullanılmıştır. Çalışma kapsamına alınan bankaların Topsis yönteminden yararlanılarak performansları ölçülmüş ve hangi yılda hangi bankanın en iyi performans gösterdiği tespit edilmiştir. Topsis yöntemi altı adımdan oluşur: karar matrisinin oluşturulması, standart karar matrisinin oluşturulması, ağırlıklı standart karar matrisinin oluşturulması, ideal (A^+) ve negatif ideal (A^-) çözümlerinin oluşturulması, ayırım ölçülerinin hesaplanması ve ideal çözüme göreli yakınlığın hesaplanmasıdır.

3.5.ARAŞTIRMANIN KISITLARI

Uygulamada araştırılmak üzere 3 adet kamusal sermayeli mevduat bankası seçilmiştir. Bu bankaların performanslarının ölçümünde Türkiye Bankalar Birliği'nin verilerinde yer alan 28 adet rasyo araştırmaya dahil edilmiş ve her birine eşit ağırlıklar verilmiştir. Bu rasyolara verilen numaralar ve ağırlıkları aşağıdaki tabloda belirtilmiştir:

Tablo 2: Araştırmada Kullanılan Rasyolar ve Ağırlıkları

1	özkaynaklar /toplam aktifler	0,036
2	(özkaynaklar-duran aktifer)/toplam aktif	0,036
3	net bilanço pozisyonu/özkaynaklar	0,036
4	(net bilanço poz.+net nazım hesap poz.)/özkaynaklar	0,036

5	tp aktifler /toplam aktifler	0,036
6	tp pasifler/toplam pasifler	0,036
7	yp aktifler/yp pasifler	0,036
8	toplam mevduat/toplam aktifler	0,036
9	alınan krediler/toplam aktifler	0,036
10	finansal varlıklar(net)/toplam aktifler	0,036
11	toplam krediler ve alacaklar/toplam aktifler	0,036
12	toplam krediler ve alacaklar/toplam mevduat	0,036
13	takipteki krediler/toplam krediler	0,036
14	özel karşılıklar/takipteki krediler	0,036
15	duran aktifler/toplam aktifler	0,036
16	tüketici krediler/toplam krediler	0,036
17	likit aktifler/toplam aktifler	0,036
18	likit aktifler/kısa vadeli yükümlülükler	0,036
19	tp likit aktifler/toplam aktifler	0,036
20	net dönem karı zararı/toplam aktifler	0,036
21	net dönem karı zararı/özkaynaklar	0,036
22	sür. faaliyet vökar zarar/ toplam aktifler	0,036
23	özel karşılık sonrası net faiz geliri/toplam aktifler	0,036
24	özel karşılık sonrası net faiz geliri/top.faal. gelirleri	0,036
25	net faiz dışı gelir/toplam aktifler	0,036
26	diğer faaliyet giderleri/top. Aktifler	0,036
27	personel giderleri/diğer faaliyet giderler	0,036
28	faiz dışı gelirler/diğer faaliyet giderleri	0,036

Kaynak: Türkiye Bankalar Birliği

3.6.VERİ ANALİZİ

Topsis uygulamasını oluşturan altı aşama tek tek yapılarak analiz sonucuna ulaşılabacaktır.

3.6.1.Karar Matrisinin Oluşturulması

Yöntemin ilk adımı karar matrisi ile başlamaktadır. Karar matrisini oluşturan satır ve sütunlar birbiri ile aynı terimlerden oluşmazlar. Satırlarda yer alan terimler üstünlükleri belirlemek üzere tercih edilen terimlerden oluşmaktadır. Sütunlar ise sıralamanın yapılabilmesi için gerekli olan unsurları ifade etmektedir (Bağcı, 2013: 94-95).

Diğer bir ifadeyle karar matrisinde yer alan satırlarda karar noktalarına (m) yer verilirken, sütunlarda ise değerlendirme kriterlerine (n) yer verilmektedir. A matrisi başlangıç matrisi olarak oluşturulmaktadır. Matrisi oluşturan taraf karar vericidir. Karar matrisinin gösterimi aşağıdaki şekildedir (Sakthivel vd. 2015: 244):

$$A_{ij} = \begin{bmatrix} a_{11} & a_{12} & \dots & a_{1n} \\ a_{21} & a_{22} & \dots & a_{2n} \\ \cdot & & & \cdot \\ \cdot & & & \cdot \\ \cdot & & & \cdot \\ a_{m1} & a_{m2} & \dots & a_{mn} \end{bmatrix} \quad (1,1)$$

Topsis yönteminin ilk aşaması karar matrisinin oluşturulması aşamasıdır. Bu uygulamada 2010 – 2016 yılları arası olmak üzere 7 adet matris oluşturulmuştur. Tablolarda satırlarda kullanılan rakamlar rasyoları, sütunlarda kullanılan harfler ise bankaları ifade etmektedir. Bunlar;

- 1= özkaynaklar /toplam aktifler
- 2= (özkaynaklar-duran aktifler)/toplam aktif
- 3= net bilanço pozisyonu/özkaynaklar
- 4= (net bilanço poz.+net nazım hesap poz.)/özkaynaklar
- 5= tp aktifler /toplam aktifler

- 6= tp pasifler/toplam pasifler
- 7= yp aktifler/yp pasifler
- 8= toplam mevduat/toplam aktifler
- 9= alınan krediler/toplam aktifler
- 10= finansal varlıklar(net)/toplam aktifler
- 11= toplam krediler ve alacaklar/toplam aktifler
- 12= toplam krediler ve alacaklar/toplam mevduat
- 13= takipteki krediler/toplam krediler
- 14= özel karşılıklar/takipteki krediler
- 15= duran aktifler/toplam aktifler
- 16= tüketici krediler/toplam krediler
- 17= likit aktifler/toplam aktifler
- 18= likit aktifler/kısa vadeli yükümlülükler
- 19= tp likit aktifler/toplam aktifler
- 20= net dönem karı zararı/toplam aktifler
- 21= net dönem karı zararı/özkaynaklar
- 22= sür. faaliyet vökar zarar/ toplam aktifler
- 23= özel karşılık sonrası net faiz geliri/top.aktifler
- 24= özel karşılık sonrası net faiz geliri/top.faal. gelirleri
- 25= net faiz dışı gelir/toplam aktifler
- 26= diğer faaliyet giderleri/top. aktifler
- 27= personel giderleri/diğer faaliyet giderler
- 28= faiz dışı gelirler/diğer faaliyet giderleri
- A= Ziraat Bankası
- B= Halkbank
- C= Vakıfbank

Aşağıdaki tabloda sadece 2010 ve 2011 yıllarına ait karar matrisleri gösterilmektedir. Matris oluşturma işlemi diğer yıllar için de aynı şekilde uygulanmıştır.

Tablo 3: 2010 ve 2011 Yılı Karar Matrisi

2010	A	B	C	2011	A	B	C
1	8,9	10,2	11,6	1	8,2	9,5	10,4
2	7,7	7,3	8,8	2	6,9	6,9	8
3	-13,2	-14,7	-0,7	3	-8,8	-17	20,5
4	1,2	-4,2	2,1	4	-0,2	-4	4,2
5	86	74,7	72	5	83,7	69,5	66,1
6	84,7	73,3	70,9	6	82,9	68,5	66,5
7	91,5	94,8	96,4	7	95,7	96,6	101,1
8	83,2	75,1	64,5	8	70,4	72,7	68,3
9	0,1	5,2	8,6	9	0,3	6,9	9,2
10	50,5	27,7	24,5	10	44	25,6	21,6
11	38	60,7	60,7	11	44,5	61,7	64,3
12	45,7	80,9	94	12	63,2	84,9	94
13	2	4,7	5,2	13	1,6	3,5	4
14	67	83,3	98,9	14	70,3	84	95
15	1,3	2,9	2,8	15	1,3	2,5	2,4
16	40,6	25,6	33,2	16	42,5	26,5	36,8
17	36,3	18,2	29,5	17	33,5	19,9	25,5
18	49,6	28	52,7	18	44,6	31,7	44,3
19	29	12,1	21,7	19	25,1	11,1	14,2
20	2,5	2,8	1,6	20	1,3	2,2	1,4
21	27,6	27	13,5	21	15,9	23,7	13,2
22	3	3,4	2	22	1,7	2,9	1,8
23	3,5	3,9	2,8	23	3,1	3,6	2,8
24	76	64,4	50,1	24	81,4	64,6	56,2
25	1	1,7	1,9	25	0,6	1,7	1,7
26	1,5	2	2,3	26	1,6	1,9	2,2
27	54,9	44,8	40,4	27	50,1	42,4	43
28	67	85,1	82,6	28	36,9	91,5	78,7

3.6.2. Standart Karar Matrisinin Oluşturulması

Standart karar matrisini oluşturabilmek için birinci adımda yer alan A matrisinin unsurları kullanılmaktadır. Bu adımda matrise ait normalizasyon işlemi uygulanmaktadır. Bu işlem, karar matrisinde yer alan unsurların puanlarının kareleri toplamının karekökü alınarak yapılmaktadır (Bağcı, 2013: 95). Oluşturulan karar matrisinin arkasından aşağıda gösterimi yer alan formülden (1.2) yararlanılarak standart karar matrisi oluşturulmaktadır (Mahmoodzadeh vd. 2007:138).

$$r_{ij} = \frac{a_{ij}}{\sqrt{\sum_{k=1}^m a_{kj}^2}} \quad (1.2)$$

R matrisinin gösterim şekli aşağıdaki gibidir:

$$R_{ij} = \begin{bmatrix} r_{11} & r_{12} & \dots & r_{1n} \\ r_{21} & r_{22} & \dots & r_{2n} \\ \cdot & & & \cdot \\ \cdot & & & \cdot \\ \cdot & & & \cdot \\ r_{m1} & r_{m2} & \dots & r_{mn} \end{bmatrix} \quad (1, 3)$$

Uygulamanın ikinci aşaması olan standart karar matrisinin oluşturulması karar matrislerinin normalize edilmesi aşamasıdır. Aşağıda oluşturulan 2010-2016 yılları arasındaki 7 adet normalizasyon matrislerinden sadece 2010 ve 2011 yıllarına ait tablolar yer almaktadır. Bu aşamada karar matrislerinin tüm sütunlarının kareleri alınıp toplanmış ve her bir sütundaki değerin sütunların kareleri toplamındaki oranı bulunarak yeni bir matris oluşturulmuştur. Bu oluşan yeni matrise standart karar matrisi ya da normalizasyon matrisi adı verilmektedir.

Tablo 4: 2010 ve 2011 Yılı Normalizasyon Matrisi

2010	A	B	C	2011	A	B	C
1	0,4992	0,5722	0,6507	1	0,5031	0,5829	0,6381
2	0,5586	0,5296	0,6384	2	0,5468	0,5468	0,6340
3	-0,6677	-0,7436	-0,0354	3	-0,3137	-0,6061	0,7309
4	0,2476	-0,8666	0,4333	4	-0,0345	-0,6892	0,7237
5	0,6382	0,5543	0,5343	5	0,6575	0,5460	0,5192
6	0,6389	0,5529	0,5348	6	0,6557	0,5418	0,5259
7	0,5605	0,5807	0,5905	7	0,5648	0,5701	0,5967
8	0,6434	0,5808	0,4988	8	0,5766	0,5955	0,5594
9	0,0099	0,5174	0,8557	9	0,0261	0,5998	0,7997
10	0,8068	0,4425	0,3914	10	0,7957	0,4629	0,3906
11	0,4048	0,6466	0,6466	11	0,4468	0,6194	0,6455
12	0,3458	0,6121	0,7112	12	0,4465	0,5998	0,6640
13	0,2744	0,6448	0,7134	13	0,2883	0,6306	0,7206
14	0,4601	0,5720	0,6791	14	0,4848	0,5793	0,6552
15	0,3069	0,6847	0,6611	15	0,3512	0,6754	0,6484
16	0,6957	0,4387	0,5689	16	0,6838	0,4264	0,5921
17	0,7232	0,3626	0,5877	17	0,7194	0,4273	0,5476
18	0,6392	0,3608	0,6791	18	0,6335	0,4503	0,6292
19	0,7594	0,3169	0,5682	19	0,8123	0,3592	0,4595
20	0,0655	0,6862	0,3921	20	0,0421	0,7550	0,4805
21	0,6748	0,6601	0,3301	21	0,5057	0,7537	0,4198
22	0,6054	0,6861	0,4036	22	0,4458	0,7605	0,4721
23	0,5891	0,6564	0,4713	23	0,5622	0,6528	0,5077
24	0,6816	0,5776	0,4493	24	0,6890	0,5468	0,4757
25	0,3651	0,6208	0,6938	25	0,2421	0,6861	0,6861
26	0,4416	0,5887	0,6771	26	0,4822	0,5726	0,6630
27	0,6731	0,5492	0,4953	27	0,6385	0,5404	0,5480
28	0,4919	0,6248	0,6064	28	0,2924	0,7250	0,6236

3.6.3. Ağırlıklı Standart Karar Matrisinin Oluşturulması

Üçüncü adımda yer alan ağırlıklı standart karar matrisi oluşturulurken öncelikle değerlendirme kriterlerinin göreceli ağırlıkları saptanmaktadır. Arkasından R matrisinin her bir sütununda yer alan unsurların ilgili w_{ij} değeri ile çarpılmasıyla V matrisi elde edilmektedir (Rao, 2008: 444).

Değerlendirme kriterlerine verilen ağırlıkların toplamının 1 olması gerekmektedir ve $\sum_{i=1}^n w_i = 1$ formülü ile gösterilmektedir (Bağcı, 2013: 96).

Elde edilen V matrisi gösterim şekli aşağıdaki gibidir (Jadidi vd. 2008: 764):

$$V_{ij} = \begin{bmatrix} w_1 r_{11} & w_2 r_{12} & \dots & w_n r_{1n} \\ w_1 r_{21} & w_2 r_{22} & \dots & w_n r_{2n} \\ \vdots & \vdots & \ddots & \vdots \\ w_1 r_{m1} & w_2 r_{m2} & \dots & w_n r_{mn} \end{bmatrix} \quad (1, 4)$$

Bu aşama olan ağırlıklı standart karar matrisinin oluşturulması kısmında öncelikli olarak ağırlıklar belirlenmiştir. Bu çalışmada her rasyoya eşit derecede önem verilmiş, bu sebepten dolayı da tüm rasyolar eşit olarak ağırlıklandırılmıştır. Çalışmada 28 adet rasyo bulunmaktadır ve her biri 0,036 olarak ağırlıklandırılmıştır. Bu ağırlık değeriyle normalizasyon matrisindeki her bir değer çarpılmış ve bu çarpım sonucunda oluşan yeni matrisler ağırlıklı standart karar matrisler olarak oluşturulmuştur. Ağırlıklar belirlendikten sonra oluşturulan 2010-2016 yılları arasına ait ağırlıklı standart karar matrisleri oluşturulmuştur. Aşağıdaki tablolarda 2010 ve 2011 yıllarına ait olan matrisler gösterilmiştir.

Tablo 5: 2010 ve 2011 Yılı Ağırlıklı Standart Karar Matris

2010	A	B	C	2011	A	B	C
1	0,0180	0,0206	0,0234	1	0,0181	0,0210	0,0230
2	0,0201	0,0191	0,0230	2	0,0197	0,0197	0,0228
3	-0,0240	-0,0268	-0,0013	3	-0,0113	-0,0218	0,0263
4	0,0089	-0,0312	0,0156	4	-0,0012	-0,0248	0,0261
5	0,0230	0,0200	0,0192	5	0,0237	0,0197	0,0187
6	0,0230	0,0199	0,0193	6	0,0236	0,0195	0,0189
7	0,0202	0,0209	0,0213	7	0,0203	0,0205	0,0215
8	0,0232	0,0209	0,0180	8	0,0208	0,0214	0,0201
9	0,0004	0,0186	0,0308	9	0,0009	0,0216	0,0288
10	0,0290	0,0159	0,0141	10	0,0286	0,0167	0,0141
11	0,0146	0,0233	0,0233	11	0,0161	0,0223	0,0232
12	0,0124	0,0220	0,0256	12	0,0161	0,0216	0,0239
13	0,0099	0,0232	0,0257	13	0,0104	0,0227	0,0259
14	0,0166	0,0206	0,0244	14	0,0175	0,0209	0,0236
15	0,0110	0,0246	0,0238	15	0,0126	0,0243	0,0233
16	0,0250	0,0158	0,0205	16	0,0246	0,0153	0,0213
17	0,0260	0,0131	0,0212	17	0,0259	0,0154	0,0197
18	0,0230	0,0130	0,0244	18	0,0228	0,0162	0,0227
19	0,0273	0,0114	0,0205	19	0,0292	0,0129	0,0165
20	0,0024	0,0247	0,0141	20	0,0015	0,0272	0,0173
21	0,0243	0,0238	0,0119	21	0,0182	0,0271	0,0151
22	0,0218	0,0247	0,0145	22	0,0160	0,0274	0,0170
23	0,0212	0,0236	0,0170	23	0,0202	0,0235	0,0183
24	0,0245	0,0208	0,0162	24	0,0248	0,0197	0,0171
25	0,0131	0,0223	0,0250	25	0,0087	0,0247	0,0247
26	0,0159	0,0212	0,0244	26	0,0174	0,0206	0,0239
27	0,0242	0,0198	0,0178	27	0,0230	0,0195	0,0197
28	0,0177	0,0225	0,0218	28	0,0105	0,0261	0,0224

3.6.4.İdeal (A^+) ve Negatif İdeal (A^-) Çözümlerin Oluşturulması

İdeal ve negatif ideal çözümlerin elde edilebilmesi için V matrisindeki ağırlıklandırılmış değerlendirme kriterlerinin her bir sütundaki en büyük değeri ile en küçük değerleri belirlenir. İdeal çözümü elde etmek için en büyükler seçilirken negatif ideal çözümün oluşturulabilmesi için en küçük değerler alınmaktadır (Bağcı, 2013: 96).

Alınacak olan değer ağırlıkları ise değerlendirme kriterlerinin hangi yönlü olduğuna göre değişmektedir (Özen vd. 2015, 491). Şöyle ki eğer ideal çözümde değerlendirme kriteri minimizasyon yönlü ise çözüm setinin oluşturulabilmesi için en küçük değer alınır. Diğer taraftan negatif ideal çözümde değerlendirme kriterinin maksimizasyon yönlü olması halinde en büyük değer alınmaktadır. İdeal (1,5) ve negatif ideal (1,6) çözümlerin oluşturulması için gerekli formüller aşağıda gösterilmektedir (Orçun, Eren, 2017: 146):

$$A^+ = \left\{ \left(\max_i v_{ij} \mid j \in J \right), \left(\min_i v_{ij} \mid j \in J' \right) \right\} \quad (1, 5)$$

formülünden hesaplanacak set $A^+ = \{v_1^+, v_2^+, \dots, v_n^+\}$ şeklinde gösterilmektedir.

$$A^- = \left\{ \left(\min_i v_{ij} \mid j \in J \right), \left(\max_i v_{ij} \mid j \in J' \right) \right\} \quad (1, 6)$$

formülünden hesaplanacak set $A^- = \{v_1^-, v_2^-, \dots, v_n^-\}$ şeklinde gösterilmektedir.

Hesaplama sonucunda ortaya çıkan A^+ değeri en kabul edilebilir seçeneği belirtirken, A^- değeri ise en az kabul edilebilir olan seçeneği ifade etmektedir (Triantaphyllou, 2000: 15).

Dördüncü aşama ideal ve negatif ideal değerlerin bulunduğu aşamadır. Buradaki ideal ifadesi maksimum değerleri ifade ederken, negatif ideal ifadesi ise minimum değerleri ifade etmektedir. Bu çalışmada 28 adet rasyo olması sebebiyle 28 adet minimum ve maksimum değer yer almaktadır.

Tablolar oluşturulurken ağırlıklı standart karar matrislerinin değerlerinden yararlanılmıştır. 3 adet banka 28 adet rasyo bulunmaktadır. Her rasyonun o yıldaki tüm bankalar içerisindeki en büyük değeri seçilmiştir ve bu işlem tüm yıllar için teker teker yapılmış ve en sonunda birleştirilerek 2010-2016 yılları arası ideal çözümler

tablosu oluşturulmuştur. Yine aynı şekilde her rasyonun o yıldaki tüm bankalar içerisindeki en küçük değeri seçilerek ve bu işlem tüm yıllar için ayrı ayrı yapılarak her yıla ait minimum değerler bulunmuştur ve 2010-2016 yılları arası negatif ideal çözümler tablosu oluşturulmuştur. Bu değerler aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 6: 2010-2016 Yılları Arası İdeal Çözümler (Maksimum Değerler)

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
1	0,0234	0,0230	0,0213	0,0222	0,0228	0,0217	0,0229
2	0,0230	0,0228	0,0213	0,0212	0,0231	0,0223	0,0236
3	-0,0268	-0,0218	-0,0272	-0,0310	-0,0314	-0,0326	-0,0044
4	-0,0312	-0,0248	-0,0224	-0,0277	-0,0039	0,0049	-0,0011
5	0,0230	0,0237	0,0228	0,0219	0,0212	0,0213	0,0217
6	0,0230	0,0236	0,0229	0,0221	0,0213	0,0215	0,0225
7	0,0213	0,0215	0,0212	0,0213	0,0214	0,0211	0,0223
8	0,0232	0,0214	0,0218	0,0223	0,0223	0,0221	0,0218
9	0,0004	0,0009	0,0069	0,0110	0,0155	0,0145	0,0149
10	0,0290	0,0286	0,0297	0,0273	0,0271	0,0261	0,0253
11	0,0146	0,0161	0,0159	0,0187	0,0189	0,0195	0,0200
12	0,0124	0,0161	0,0150	0,0180	0,0189	0,0197	0,0197
13	0,0099	0,0104	0,0183	0,0171	0,0132	0,0125	0,0103
14	0,0166	0,0175	0,0161	0,0172	0,0174	0,0194	0,0189
15	0,0246	0,0243	0,0249	0,0251	0,0237	0,0221	0,0215
16	0,0250	0,0246	0,0242	0,0227	0,0227	0,0236	0,0230
17	0,0260	0,0259	0,0261	0,0256	0,0264	0,0255	0,0249
18	0,0244	0,0228	0,0240	0,0234	0,0253	0,0238	0,0231
19	0,0273	0,0292	0,0304	0,0307	0,0303	0,0300	0,0292
20	0,0247	0,0272	0,0269	0,0255	0,0211	0,0184	0,0185
21	0,0243	0,0271	0,0263	0,0238	0,0224	0,0253	0,0248
22	0,0247	0,0274	0,0265	0,0245	0,0244	0,0263	0,0269
23	0,0236	0,0235	0,0221	0,0232	0,0244	0,0241	0,0248
24	0,0245	0,0248	0,0233	0,0233	0,0244	0,0233	0,0230
25	0,0250	0,0247	0,0261	0,0249	0,0261	0,0232	0,0325
26	0,0159	0,0174	0,0182	0,0200	0,0189	0,0189	0,0187

27	0,0178	0,0195	0,0194	0,0193	0,0196	0,0196	0,0189
28	0,0225	0,0261	0,0269	0,0239	0,0250	0,0219	0,0217

Tablo 7: 2010-2016 Yılları Arası Negatif İdeal Çözümler (Minimum Değerler)

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
1	0,0180	0,0181	0,0196	0,0196	0,0184	0,0192	0,0195
2	0,0191	0,0197	0,0199	0,0203	0,0193	0,0187	0,0190
3	-0,0013	0,0263	0,0015	0,0099	-0,0065	0,0098	0,0337
4	0,0156	0,0261	0,0263	0,0123	0,0351	0,0349	0,0360
5	0,0192	0,0187	0,0196	0,0201	0,0203	0,0205	0,0200
6	0,0193	0,0189	0,0194	0,0198	0,0199	0,0203	0,0197
7	0,0202	0,0203	0,0204	0,0201	0,0200	0,0205	0,0199
8	0,0180	0,0201	0,0189	0,0187	0,0193	0,0195	0,0196
9	0,0308	0,0288	0,0257	0,0259	0,0246	0,0241	0,0266
10	0,0141	0,0141	0,0131	0,0147	0,0155	0,0168	0,0171
11	0,0233	0,0232	0,0236	0,0223	0,0218	0,0214	0,0213
12	0,0256	0,0239	0,0254	0,0245	0,0232	0,0221	0,0226
13	0,0257	0,0259	0,0230	0,0259	0,0259	0,0260	0,0272
14	0,0244	0,0236	0,0238	0,0239	0,0251	0,0224	0,0230
15	0,0110	0,0126	0,0144	0,0143	0,0165	0,0201	0,0201
16	0,0158	0,0153	0,0159	0,0176	0,0178	0,0168	0,0165
17	0,0131	0,0154	0,0159	0,0157	0,0148	0,0161	0,0175
18	0,0130	0,0162	0,0168	0,0166	0,0151	0,0175	0,0175
19	0,0114	0,0129	0,0121	0,0106	0,0104	0,0118	0,0123
20	0,0024	0,0015	0,0020	0,0023	0,0024	0,0032	0,0039
21	0,0119	0,0151	0,0153	0,0154	0,0188	0,0178	0,0167
22	0,0145	0,0160	0,0154	0,0153	0,0163	0,0168	0,0157
23	0,0170	0,0183	0,0186	0,0177	0,0167	0,0181	0,0181
24	0,0162	0,0171	0,0187	0,0178	0,0167	0,0187	0,0180
25	0,0131	0,0087	0,0123	0,0166	0,0157	0,0174	0,0099

26	0,0244	0,0239	0,0235	0,0211	0,0222	0,0222	0,0224
27	0,0242	0,0230	0,0232	0,0228	0,0220	0,0223	0,0223
28	0,0177	0,0105	0,0133	0,0181	0,0171	0,0192	0,0203

3.6.5.Ayırım Ölçülerinin Hesaplanması

Topsis yönteminin bu adımında ideal noktaya olan maksimum ve minimum uzaklıklar hesaplanmaktadır ve sonucunda negatif ideal ayırım ve ideal ayırımlar yer almaktadır. Bu İdeal Ayırım (S_i^*) ve Negatif İdeal Ayırım (S_i^-) olarak gösterilmektedir. Aşağıda ideal ayırım (S_i^*) ölçüsünün (1,7) ve negatif ideal ayırım (S_i^-) ölçüsünün (1,8) bulunmasına yönelik formüller yer almaktadır. Yapılan hesaplama neticesinde karar noktası sayısı kadar S_i^* ve S_i^- sayısı bulunacaktır (Bağcı, 2013: 97).

$$S_i^* = \sqrt{\sum_{j=1}^n (v_{ij} - v_j^*)^2} \quad (1, 7)$$

$$S_i^- = \sqrt{\sum_{j=1}^n (v_{ij} - v_j^-)^2} \quad (1, 8)$$

Beşinci aşama olan ayırım ölçülerinin hesaplanması kısmında her bir karar noktasına ilişkin ideal ve negatif ideal diğer bir deyişle minimum ve maksimum ayırım ölçüleri bulunur. Bu çalışmada karar noktası olarak 3 adet banka olduğu için her yıla ait 3 tane ideal ve negatif ideal ayırım ölçüsü bulunmaktadır. Bulunan bu değerler aşağıdaki tablolarda gösterilmiştir. Tablolarda satırlar yılları, sütunlar ise ideal ayırım ölçülerini göstermektedir. İdeal ayırım ölçüsü 'S' harfiyle gösterilmektedir.

Tablo 8: 2010-2016 Yılları Arası İdeal (Maksimum) Ayırım Ölçüleri

	S₁	S₂	S₃
2010	0,06584	0,07815	0,03671
2011	0,06081	0,06888	0,02108
2012	0,05690	0,06819	0,02682
2013	0,06893	0,07017	0,02464
2014	0,05104	0,04482	0,05918
2015	0,04461	0,05886	0,02263
2016	0,03784	0,04469	0,02707

Tablo 9: Tablo 18: 2010-2016 Yılları Arası Negatif İdeal (Minimum) Ayırım Ölçüleri

	S₁	S₂	S₃
2010	0,05749	0,06461	0,02908
2011	0,06487	0,08137	0,03027
2012	0,04928	0,06827	0,02122
2013	0,05935	0,06127	0,01872
2014	0,04757	0,04590	0,03366
2015	0,04810	0,05479	0,01812
2016	0,05492	0,05573	0,02858

3.6.6.İdeal Çözüme Göreli Yakınlığın Hesaplanması

Tüm karar noktasının ideal çözüme göreli yakınlığının (C_i^*) hesaplanmasında ideal ve negatif ideal ayırım değerlerinden faydalanılmaktadır. İdeal çözüme göreli yakınlık C_i^* şeklinde gösterilmekte olup bu değer aşağıdaki formül ile elde edilmektedir:

$$C_i^* = \frac{S_i^-}{S_i^- + S_i^*}$$

Ortaya çıkan C_i^* değeri $0 \leq C_i^* \leq 1$ aralığında yer almaktadır. Eğer C_i^* değeri 1 ' e eşit çıkarsa ilgili karar noktasının ideal çözüme yakın olduğunu söyleyebiliriz. Ancak C_i^* değeri 0 ' a eşit çıkmaktaysa ilgili karar noktasının negatif ideal çözüme yakın olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır (Uygurtük, Korkmaz, 2012: 104-105).

Yöntemin son aşaması ideal çözüme göre yakınlığın hesaplandığı, çözüme ulaşıldığı ve analiz edilen değişkenlerin performanslarının belirlendiği aşamadır. Uygulamada incelenen kamusal sermayeli bankaların performans göstergeleri bu aşamada tespit edilir ve karşılaştırılır. Performans göstergeleri tespit edilirken kullanılan değer, topsis yönteminde ideal çözüme göre yakınlık değeridir ve C_i^* şeklinde gösterilir.

Aşağıda yer alan tablo analize dahil edilen bankaların performans puanlarını göstermektedir. Sütunlarda yer alan C değeri bir bankayı temsil etmektedir. Buna göre;

- C_1 = Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası A.Ş.
- C_2 = Türkiye Halk Bankası A.Ş.
- C_3 = Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O

Tablo 10: 2010-2016 Yılları Arası Bankaların Performans Puanları

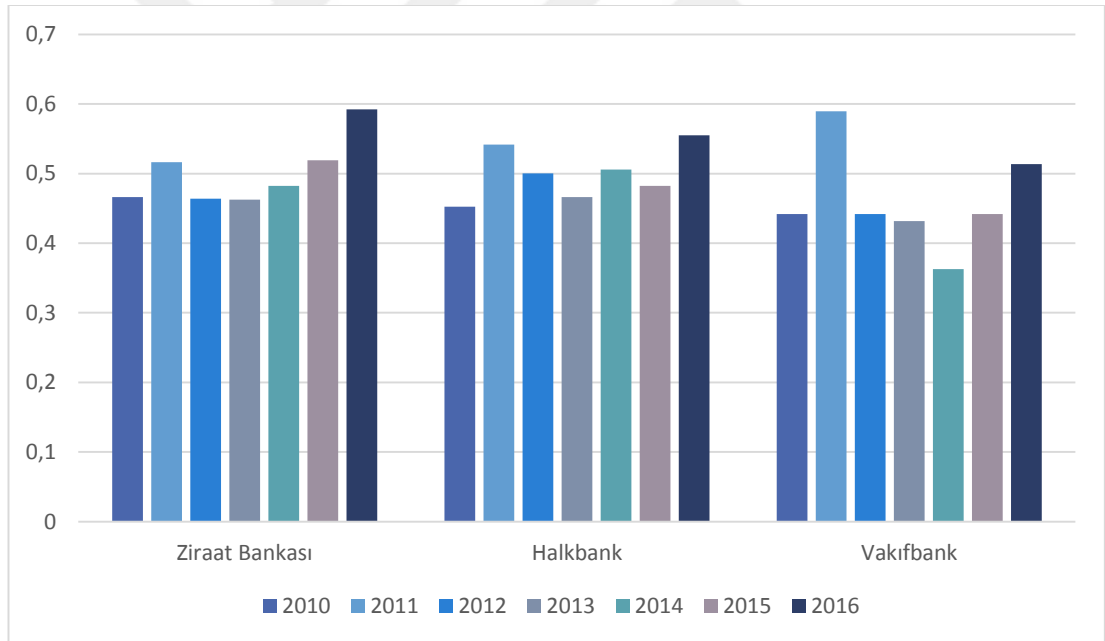
	C_1	C_2	C_3
2010	0,46614873	0,45257312	0,44202539
2011	0,51614015	0,54156003	0,58951313
2012	0,46409889	0,50027641	0,44175785
2013	0,46266526	0,46614519	0,43176566
2014	0,48242153	0,50593340	0,36259391
2015	0,51901334	0,48218569	0,44161111
2016	0,59204179	0,55493997	0,51362216

Tablo 11: 2010 – 2016 Yılları Arası Bankaların Performans Sıralamaları Genel Tablo

	Ziraat Bankası	Halkbank	Vakıfbank
2010	1	2	3
2011	3	2	1
2012	2	1	3
2013	2	1	3
2014	2	1	3
2015	1	2	3
2016	1	2	3

Yukarıda tablo şeklinde gösterilen sonuçlar aşağıdaki şekil yardımıyla da özetlenmiştir.

Şekil 5 : Bankaların 2010-2016 Yılları Arası Performans Puanlarına Göre Sıralanması

Aşağıda yer alan tablolarda ise her yıl ayrı ayrı kendi içinde incelenmiş ve yorumlanmıştır.

Tablo 12: 2010 ve 2011 Yılı Bankaların Performans Puanları

Bankalar	2010	Sıralama	Bankalar	2011	Sıralama
Ziraat Bankası	0,46614873	1	Ziraat Bankası	0,51614015	3
Halkbank	0,45257312	2	Halkbank	0,54156003	2
Vakıfbank	0,44202539	3	Vakıfbank	0,58951313	1

2010 ve 2011 yılı performans skorları tabloda gösterilmiştir. Buna göre; 2010 yılında Ziraat Bankası en yüksek performans gösteren en kârlı banka konumunda iken performansı en düşük olan banka ise Vakıfbank'tır. 2010 yılı küresel kriz sırasında toparlanma sürecinin devam ettiği bir yıl olmuştur. Bu toparlanma sürecinde Ziraat Bankası başarılı bir performans sergilerken, Vakıfbank bu sürecin gerisinde kalmıştır. Küresel ekonomide 2010 yılında görülen toparlanma eğilimi, 2011 yılında yerini küresel durgunluk endişelerinin arttığı dalgalı ve kırılgan bir ortama bırakmıştır. Bu sebeple 2011 yılına baktığımızda Ziraat Bankası ve Vakıfbank için 2010 yılı performanslarının tam tersinin yaşandığı görülmektedir. Bu durumun sebebini anlamak üzere her iki bankanın mali tabloları incelenmiştir. Buna göre, Ziraat Bankası'nın 2011 yılı bilançosu incelendiğinde bir önceki yıla göre takipteki kredilerinin ve karşılıklarının arttığı görülmektedir. Ayrıca 2011 yılı gelir tablosuna bakıldığında faiz giderlerindeki artışın, faiz gelirlerindeki artıştan daha fazla olduğu görülmektedir. Bu durum Ziraat Bankası'nın 2011 yılında diğer kamu sermayeli bankalar arasında en kötü performansa sahip olması sonucunu doğurmuştur. Diğer taraftan Vakıfbank'ın 2011 yılı bilançosuna bakıldığında takipteki kredilerinin bir önceki yıla göre azaldığı görülmektedir. Bunun yanı sıra 2011 yılı gelir tablosu incelendiğinde ise faiz gelirlerindeki artışın, faiz giderlerindeki artışın çok üzerinde olduğunu görmekteyiz. Bu sebepten dolayı Vakıfbank, diğer kamu bankaları arasında en başarılı performans sergileyen banka olarak 1. sırada yer almıştır. Halkbank'ın ise her iki yılda da sabit bir performans sergileyerek 2. sırada yer aldığını görmekteyiz.

Tablo 13: 2012 ve 2013 Yılı Bankaların Performans Puanları

Bankalar	2012	Sıralama	Bankalar	2013	Sıralama
Ziraat Bankası	0,46409889	2	Ziraat Bankası	0,46266526	2
Halkbank	0,50027641	1	Halkbank	0,46614519	1
Vakıfbank	0,44175785	3	Vakıfbank	0,43176566	3

2012 ve 2013 yılı performans skorları tabloda gösterilmiştir. Her iki yıla bakıldığında da en başarılı performans sergileyen bankanın Halkbank olduğu görülmektedir. Bu durumun en önemli sebebi olarak Halkbank'ın 2013 yılı gelir tablosuna bakıldığında faiz gelirlerini önceki yıllara göre artırdığı, faiz giderlerini ise bir önceki yıla göre azalttığı görülmektedir. Ziraat Bankası'nın ise 2012 yılında başlattığı dönüşüm süreci ile operasyonel açıdan gerçekleştirdiği yenilikleri bünyesinde doğru bir şekilde uygulayarak her iki yılı da 2. olarak kapattığı görülmektedir. Vakıfbank'ın ise her iki yılda da en düşük performansı sergileyerek 3. sırada yer aldığı görülmektedir. Bunun sebebi olarak Vakıfbank'ın her iki yılda da takipteki kredilerindeki artışı gösterebiliriz. Her iki yılın gelir tablosuna bakıldığında 2013 yılı faiz gelirinin bir önceki yıla göre arttığını, faiz giderlerinin ise bir önceki yıla göre azaldığını görmekteyiz. Ancak buna rağmen takipteki kredileri sebebiyle her iki yılı da en kötü performans ile kapatmıştır.

Tablo 14: 2014 ve 2015 Yılı Bankaların Performans Puanları

Bankalar	2014	Sıralama	Bankalar	2015	Sıralama
Ziraat Bankası	0,48242153	2	Ziraat Bankası	0,51901334	1
Halkbank	0,50593340	1	Halkbank	0,48218569	2
Vakıfbank	0,36259391	3	Vakıfbank	0,44161111	3

2014 ve 2015 yılı performans skorlarına baktığımızda Vakıfbank'ın yine yerini sonuncu olarak koruduğunu, iki yıldaki değişimin Ziraat Bankası ve Halkbank arasında olduğunu görmekteyiz. Ziraat Bankası 2014 yılında 2. Sırada yer alırken 2015 yılında en iyi performans göstergesine sahip olmuştur.

Tablo 15: 2016 Yılı Bankaların Performans Puanları

Bankalar	2016	Sıralama
Ziraat Bankası	0,59204179	1
Halkbank	0,55493997	2
Vakıfbank	0,51362216	3

2016 yılı skorlarında ise 2015 yılındaki istikrarın korunduğunu görmekteyiz. Bu yılda da Ziraat Bankası'nın 1. sırada, Vakıfbank'ın son 4 yıldaki istikrarını koruyarak yine 3. sırada yılı kapattığını görmekteyiz.

SONUÇ

Bankacılık sektörü, ortaya çıktığı zamandan bu yana devamlı önemini ve değerini koruyan bir sektör olmuştur. Bankalar, ekonomik büyüme ve gelişmenin başarılmasında önemli bir role sahip olan sektördür. Bankalar, gerçekleştirdikleri finansal işlevlerle birlikte piyasadaki fon arzını ve talebini etkileyerek kaynakların ekonomiye kazandırılmasını sağlamaktadır.

Türkiye’de de bankacılık sektörü ekonominin en temel unsurlarından biridir. Bu sebepten dolayı finansal sistem içindeki değeri ve görevi günden güne artmıştır. Bankalar, ekonomik birimlerden topladıkları tasarrufları kredi olarak ekonomiye aktararak, kaynakların etkin kullanımını sağlayan, finansal aracı olarak hizmet gören, ekonomide likitide ve kaydi para yaratan ve para politikasının etkinliğini arttıran, kısa vadeli fonları uzun vadeli fon haline dönüştüren ekonominin temel kurumlarıdır. Bu fonksiyonlarının yanında finansal sistemdeki asimetrik bilgi problemini çözmek, gelir ve servet dağılımını etkilemek, uluslararası mali piyasalarda risk yönetimi fonksiyonunu üstlenmek ve dış ticareti fonlama ve ihracatı teşvik gibi çeşitli fonksiyonlara da sahiptir.

Ekonomik sistem içinde faaliyette bulunan bankalar birden fazla ölçüte göre sınıflandırılmaktadır. Sermayelerine, faaliyetlerine, sermaye kökenlerine, amaçlarına ve işlevlerine göre sınıflandırılabilir. Bu nedenle bu sınıflandırma sırasında aynı banka, birkaç farklı sınıfta yer alabilmektedir. Bu çalışmada sermayelerine göre sınıflandırılan bankalar arasından ülkemizde faaliyette bulunan kamusal sermayeli bankalar ele alınmıştır.

Bankaların ekonomiye ve topluma sunduğu faydaların yanında toplumu zarara uğratma ihtimalleri de bulunmaktadır. Eğer bankalar gerçekleştirdikleri faaliyetlerde başarısız olurlarsa veya bankaların kötü yönetilmesi durumu ortaya çıkarsa bu ekonomik sistemde krizlere neden olacak ve toplumun genelini olumsuz olarak etkileyecektir. Türkiye’deki bankacılığın gelişme aşamalarına baktığımızda da bu tür krizlerle karşılaşıldığı görülmektedir. Bu sebeple ekonomiyi önemli ölçüde etkileyen ve sermaye açısından güçlü kurumlar olan bankaların faaliyetlerinin devlet tarafından denetlenmesi ve bankaların kendi performans durumlarını düzenli olarak değerlendirmesi gerekmektedir. Türkiye’de bu amaçla kurulmuş denetim kurumları finansal sistem içinde yer almakta ve çeşitli politikalarla bankalara müdahale ederek performanslarını iyileştirmelerine katkı sağlamaktadır. Performansı güçlü ve sağlam olan bankaların varlığı ile finansal sektörün gelişmişlik durumu istenilen yönde gerçekleştirilecek ve krizlere dayanıklı finansal yapının oluşması sağlanacaktır.

Küresel krizlerin arttığı günümüzde, gelişmiş, güçlü ve sağlıklı yapıya sahip finans sektörüne duyulan ihtiyaç giderek daha da önem kazanmaktadır.

Kamu sermayeli bankaların finansal performanslarının karşılaştırılmasına yönelik yapılan bu çalışmanın birinci bölümünde bankacılığın tanımından ve türlerinden bahsedilmiştir. Bankacılık sektörünün finansal aracılık, likidite yaratmak, kredi talep edenleri değerlendirmek ve izlemek, dış ticareti fonlayarak ihracatı teşvik etmek, asimetrik bilgi problemini çözmek, kaynakların etkin kullanımını sağlayarak gelir ve servet dağılımını etkilemek, kaydi para yaratmak ve uluslararası mali piyasalardaki riski yönetme fonksiyonları ile ekonomideki yeri vurgulanmıştır. Çalışmada sektörün bu fonksiyonlarını yerine getirirken karşılaştığı birtakım sorunlara da yer verilmiştir. Bu sorunları özkaynak yetersizliği, mevduat ve kredi yetersizliği, büyük bankaların sayısının azlığına karşın küçük bankaların sayısının fazla olması, yüksek görev zararları, para ikamesi ve açık pozisyon artışı, denetim eksikliği ve ya devlet kaynaklı sorunlar olarak sayabiliriz.

Çalışmanın ikinci bölümünde bankacılık sektörünün Türkiye'deki gelişimine yer verilmiştir. Osmanlı Devleti'nde ilk kez 1847 yılında İstanbul Bankası'nın kurulmasıyla başlayan bankacılık faaliyetleri, 1856 yılında kurulan Osmanlı Bankası ile devam etmiştir. 1881'den sonra devlet içinde pek çok yabancı banka kurulmasının sebebini ise Osmanlı Devleti'nin ekonomik açıdan zayıflaması olarak açıklayabiliriz. Ülkemizde ulusal bankacılığa geçiş ise 1923 yılında yapılan İzmir İktisat Kongresi kararları ile mümkün olmuştur. Kalkınmanın gelişebilmesi için milli bankalarla yola devam edilmesi fikri ortaya çıkmış ve 1923–1932 yılları arasında ulusal bankacılığın gelişimi için çalışmalar yapılmıştır. 1933-1944 döneminde ise kamu bankacılığına geçiş yapılmıştır. Büyük ve önemli devlet bankaları bu dönemde kurulmuştur. Bu döneme yön veren görüş, devletin yatırımları finansal yönden desteklemesinin daha mümkün olacağı yönünde olmuştur. 1945 – 1960 dönemi ise bir önceki görüşten vazgeçilip, özel sektörün desteklenmesi gerektiği görüşünün hakim olduğu dönem olarak tarihsel süreçteki yerini almıştır. 1960 – 1980 dönemi ise ticari bankaların kurulmasının sınırlandırıldığı, yatırım ve kalkınma bankalarını önem kazandığı planlı dönem olarak tarihteki yerini almıştır. 1980 – 2001 arası dönem, ekonomide serbestlik, dışa açılım, uluslararası politikalara uyum sağlama görüşünün ön plana çıktığı, buna bağlı olarak da kredi ve faiz oranlarının serbest bırakıldığı bir dönemdir. Bu dönemde sergilenen politikalar ve dış olumsuzluklar sebebiyle arka arkaya iki önemli kriz yaşanmıştır. 2000 ve 2001 yılında yaşanan krizler sonucu ekonomide istikrarın tekrar sağlanması amacıyla Nisan 2001' de

“Güçlü Ekonomiye Geçiş Programı” oluşturulmuştur ve “yeniden yapılandırma” dönemine girilmiştir. Oluşturulan bu yeniden yapılandırma programları sayesinde 2008 yılında tüm dünyada daha büyük etki yaratan küresel krizin daraltıcı etkilerini, ülkemiz bankacılık sektörü daha kolay atlatabilmiştir. İncelenen bu tarihsel süreçten de anlaşılacağı üzere bankaların sergilediği tavır ve performanslar her dönem ülke ekonomisi üzerinde son derece etkili olmuştur ve bundan sonrada olmaya devam edecektir. Ülkemizdeki bankacılığın gelişiminden bahsedildikten sonra çalışmanın devamında kamu bankacılığına değinilmiştir.

Çalışmanın üçüncü bölümünde uygulamada kullanılan yöntemle ilgili bilgi verilmiş, yöntemin aşamaları, matematiksel yorumları ve kullanım alanlarına değinilmiştir. Arkasından analiz aşamasına geçilmiştir. Uygulamada kullanılmak üzere analiz yöntemi olarak ‘Topsis’ yöntemi tercih edilmiştir. Bu yöntem çok kriterli karar verme yöntemlerinden biridir. Topsis ilk kez 1980 yılında Yoon ve Hwang adlı bilim adamları tarafından geliştirilmiştir. Technique for Order Preference by Similarity to Ideal Solution kelimesinin baş harfleri yöntemin ismini oluşturmuştur.

Bu çalışmada amaçlanan kamusal sermayeli bankaların performanslarını karşılaştırmaktır. Bu amaçla ülkemizde faaliyette bulunan 3 kamu bankasının 2010 – 2016 yılları arasındaki performansları çalışmaya dahil edilmiştir. Çalışmaya dahil edilen bankalar Ziraat Bankası, Halkbank ve Vakıfbank’tır.

Çalışmanın analiz aşamasında Topsis yöntemini kullanabilmek için ilk önce gerekli verilerin elde edilmesi gerekmektedir. Bu nedenle öncelikle uygulamaya katılan 3 bankanın 2010-2016 yılları arasındaki performans durumlarını görebilmek için gerekli olan verilere Türkiye Bankalar Birliği internet sitesi (www.tbb.org.tr) üzerinden ulaşılmıştır. Daha sonra bankaların performansını ölçmede kullanılacak 28 rasyo seçilmiştir. Seçilen rasyoların hepsine eşit ağırlık verilmiştir. Bu rasyoların seçiminde Türkiye Bankalar Birliği’nin yayınladığı Bankalarımız kitabından yararlanılmıştır. Seçilen rasyolar ile birlikte topsis yönteminin aşamaları uygulanmıştır. Sonuç olarak her bankaya ait her yılda belli bir performans puanı bulunmuştur. 0 ile 1 arasında değişen bu performans puanlarının 0’a yakın olması negatif ideal çözüme, 1’e yakın olması ideal çözüme yakın olduğunu ifade etmektedir.

Yapılan analiz sonuçlarını yıl bazında değerlendirdiğimizde 2010 yılını küresel kriz etkilerinden arınma ve toparlanma yılı olarak kabul edersek, bu yıla ait verilere göre en başarılı banka olarak Ziraat Bankasını görmekteyiz. En kötü performansa sahip banka olarak ise Vakıfbank karşımıza çıkmaktadır. Vakıfbank’ın yaşanan kriz

döneminin etkilerini diğer iki bankaya göre henüz atlatamadığı sonucu ortaya çıkmaktadır.

2011 yılına baktığımızda bir önceki yılın tam tersinin yaşandığı görülmektedir. Bu durumun oluşmasında en önemli etken takipteki kredilerin durumu ile faiz gelirleri ve giderleri arasındaki farkın hangi yönlü olduğudur. Vakıfbank gerçekleştirmiş olduğu faaliyetlerle bir önceki yıla göre takipteki kredilerini azaltmış ve faiz gelirlerini faiz giderlerinin üzerinde artırarak yılı en başarılı banka olarak kapamıştır. Ziraat Bankası ise Vakıfbank'ın gösterdiği bu olumlu gelişmeleri sağlama konusunda yeterli performans sergileyemeyerek yılı son sırada kapamıştır. Halkbank ise her iki yılda da sabit durumunu koruduğu görülmektedir.

2012 yılını incelediğimizde bu kez Halkbank'ın faiz gelirlerini faiz giderlerinden daha fazla artırarak önceki iki yıldaki kötü performansını geride bıraktığını ve yılı en başarılı banka olarak bitirdiğini görmekteyiz. Ziraat bankası, 2011 yılındaki performansından sonra 2012 yılında büyük bir dönüşüm sürecine girmiştir. Menkul kıymet ağırlıklı bilançosunu, kredi ağırlıklı bilanço'ya dönüştürme yönünde faaliyetlere başlamıştır. Mali ve para politikalarıyla uyumlu olarak ticari kredilerde büyümeyi hedeflemiştir. Buna bağlı olarak yapılan faaliyetlerle 2012 yılını 2. Sırada tamamlamıştır.

2013 ve 2014 yılı analiz sonuçlarında ise her üç banka içinde sergilenen performansın 2012 yılı ile aynı olduğu görülmektedir. Bu durumun sebebi olarak Vakıfbank'ın takipteki kredileri sebebiyle bir ilerleme kaydememesi, Ziraat Bankası'nın ise başlattığı dönüşüm süreciyle istediği noktaya henüz ulaşamamış olmasını söyleyebiliriz.

2015 ve 2016 yıllarını incelediğimizde ise Ziraat Bankası'nın başlatmış olduğu dönüşüm sürecinde gerçekleştirmiş olduğu uygulamaların bankanın performansına olumlu katkı sağladığı gözlemlenmektedir. Buna bağlı olarak her iki yıldaki en başarılı performansın Ziraat Bankası'na ait olduğu görülmektedir.

Çalışmanın analiz sonuçlarını banka bazında değerlendirecek olursak 2010 – 2016 yılları arasındaki en kötü performans skorlarını Vakıfbank'ta görmekteyiz. Vakıfbank sadece 2011 yılında diğer iki bankadan daha başarılı performans sergileyerek 1. sırada yer almıştır. 2011 dışındaki tüm yıllarda en kötü skoru elde etmiştir. 2012 – 2014 yılları arasındaki performansları incelediğimizde ise en başarılı skoru Halkbank'a ait olduğunu görmekteyiz. Ancak araştırmaya dahil edilen 2015 – 2016 yıllarını incelediğimizde bu kez en iyi performans sergileyen banka olarak Ziraat Bankası'nı görmekteyiz.

Finansal sistemin temelini oluşturan bankalar ülke ekonomisinin verimliliği, tasarrufların değerlendirilmesi ve etkin dağıtılması yönünden önemli rollere sahiptir. Bankaların işleyişindeki herhangi bir aksaklık genel ekonomiyi de olumsuz etkilemektedir. Eğer bu aksaklık kamusal sermayeli bankalarda yaşanmaktaysa hem ekonomiye hem de bankacılık sektörüne duyulan güven sarsılmaktadır. Çünkü kamusal sermayeli bankalar, mudiler açısından diğer bankalar arasında daha güvenilir bankalar olarak görülmektedir. Bankalara parasını yatıran tasarruf sahipleri ile banka ortakları, banka ile ilişki içerisindeki şirketler, kredi veren yurt içi ve yurt dışı mali kuruluşlar ve Merkez Bankası, bankaların finansal yapıları hakkında bilgi sahibi olmak istemektedirler. Bu ise bankaların finansal performans değerlendirmesine yönelik karlılık ve risk analizlerinin yapılmasını gerekli kılmaktadır. Bankacılık sisteminde karşılaşılan aksaklıkları ortadan kaldırmak ya da oluşabilecek aksaklıkları önceden önleyebilmek için bankaların performans ölçümlerini ve değerlendirmelerini düzenli olarak yapması gerekmektedir. Yıllık performans analizleri yapılarak yeterli denetim ve gözetim sağlanabilir. Bankalar, performanslarını en yüksek ve en başarılı düzeyde tutabilmek için kendi aktif kalitelerine, maliyetlerini kontrol etmelerine, özkaynak kalitesine, verdikleri kredi miktarına önem göstermelidirler. Aynı zamanda bunlara ek olarak makro ve küresel ekonomik ve politik gelişmeleri de dikkate almak zorundalardır. Böylece bankaların karşı karşıya kalabilecekleri kriz, iflas, likidite sıkıntısı, geri dönmeyen krediler gibi olumsuz durumlara ilişkin çeşitli önlemler alınabilir ya da bu gibi sorunlarla karşılaşılması durumunda izlenecek yol haritası önceden planlanmış olabilir. Buna göre bankalar, mikro düzeyde kendi bilanço kalemlerini izlemelerinin yanı sıra ulusal ve küresel düzeyde ekonomik ve politik gelişmeleri de dikkate almaları, izlemeleri ve faaliyetlerini denetleyecek mekanizmalar ile bu sektörün sağlığını belirlemede önemli rol oynayacaktır.

KAYNAKÇA

Afşar, M.A. (2010). *Finansal Ekonomi*, Detay Yayıncılık, 1. Baskı, Ankara, 2010

Akgüç, Ö. (1992). *Türkiye’de Bankacılık*, Gerçek yayınevi, İstanbul 1992

Akyüz, Y. (2011). Tunga Bozdoğan ve Emin Hantekin. “Topsis Yöntemiyle Finansal Performansın Değerlendirilmesi ve Bir Uygulama”, *Afyon Kocatepe Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*. 13(1): 73-92.

Alpay, M. (2010). “*Kredi Değerliliğinin Ölçülmesinde TOPSIS Yöntemi ve Bir Uygulama*”, Dokuz Eylül Üniversitesi, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi.

Altan, M. (2001). *Fonksiyonlar ve İşlemler Açısından Bankacılık*, İstanbul: Beta Yayınları.

Altıkulaç, E. (2006). “*Kamu Bankalarının Özelleştirilmesi ve Türkiye’de Performanslarının Özel ve Yabancı Bankalarla Karşılaştırılmasına İlişkin Kantitatif Bir Analiz*”, (Doktora Tezi), Marmara Üniversitesi, Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü, İstanbul, 2006.

Azimi, Fereshteh Abbas. Ali Akbar Jalali. Farahi, A. Comparison of multiple criterion decision making methods for evaluation Parsian banks e-readiness for ECRM implementation. *Australian Journal of Basic and Applied Sciences*, 6(9): 2012, pp: 251-263

Babuşçu, Ş. (1997). *Bankacılıkta Risk Derecelendirmesi (Rating) ve Türk Bankacılık Sektörüne Uygulanması*, Ankara: Sermaye Piyasası Kurulu Yayını, No: 94, Tisamat Basım Sanayi.

Babuşcu, Ş. (2001). *Temel Bankacılık*, Türkiye Bankalar Birliği Eğitim ve Tanıtım Grubu Seminer Notları, İstanbul.

Babuşcu, Ş. (2002). *Bankacılıkta Şube Performans Ölçümü, Türkiye Bankalar*, 2002.

Bacak, A. (2007). Türkiye'de Kalkınma ve Yatırım Bankacılığı ve Finansal Performanslarının değerlendirilmesi (Türkiye Kalkınma Bankası - TKB - İncelemesi), (Yüksek Lisans Tezi), Muğla: Muğla Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Bağcı, H. (2013). Ticari Bankalar ile Katılım Bankalarının Kârlılık Performanslarının Topsis Yöntemi ile Karşılaştırılması, (Yüksek lisans tezi), İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi.

Bağcı, H., & Rençber, Ö. F. (2014). Kamu bankaları ve halka açık özel bankaların PROMETHEE yöntemi ile kârlılıklarının analizi. *Aksaray Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 6(1), 39-47.

Bakdur, A. (2003). *Bankacılık sektörünü düzenleyen kurumların yapıları: ülke uygulamaları ve Türkiye için öneri*. DPT Yayın ve Temsil Dairesi Bşk..

Baykara, H. V. Ve Yayar, R., (2012). TOPSIS Yöntemi ile Katılım Bankalarının Etkinliği ve Verimliliği Üzerine Bir Uygulama/An Implementation upon Efficiency and Productivity of Participation Banks with TOPSIS Method. *Business and Economics Research Journal*, 3(4), 21.

Bulut, U. (2002). *Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu'nun Yapısı Ve Mevduata Verilen Güvencenin Sistemde Ortaya Çıkardığı Sorunlar*. r(Doctoral dissertation, Pamukkale Üniversitesi).

Coşkun, A. (2008). Katılım Bankalarının Bankacılık Sektöründeki Yeri ve Önemi. *İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi*.

Çetin, A. C., & BITIRAK, İ. A. (2010). Banka Karlılık Performansının analitik hiyerarşi süreci ile değerlendirilmesi: Ticari bankalar ile Katılım bankalarında bir uygulama. *Alanya İşletme Fakültesi Dergisi*.

Çonkar, K. (1988). *Kalkınma Bankacılığı Ve Türkiye’ deki Uygulama*. Anadolu Üniversitesi Yayınları, Yayın No: 374, Eskişehir.

Delikanlı, İ. U. (2012). *Bankacılık ve Sigortacılığa Giriş*, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir, 2012.

Demireli, E. (2010). “TOPSIS Çok Kriterli Karar Verme Sistemi: Türkiye’deki Kamu Bankaları Üzerine Bir Uygulama”, *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 5(1).

Doğan, A. (2011). *Türkiye’de Bankacılık Sektöründe Şube Etkinliği*, (Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi, Ankara: Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Dursun, G. D. Ve Bozkır, B. (2018). “Türkiye’de Faaliyet Gösteren Ticari Bankaların Aktif Kalitesinin Topsis Yöntemi ile Ölçümü”, *Ekonomi, Politika ve Finans Araştırmaları Dergisi*, 3(3): 243-258

Eleren, A., & Karagül, M. (2008). 1986-2006 Türkiye Ekonomisinin Performans Değerlendirmesi. *Yönetim ve Ekonomi: Celal Bayar Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 15(1), 1-14.

Erdoğan, M. Bankacılık Sektöründe Asimetrik Bilgi: Sorunlar Ve Çözüm Önerileri. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (20).

Eren, A. (1982). Sanayileşen Türkiye” de İmalat Sanayinin Finansmanında Kalkınma ve Yatırım Bankaları. *Doçentlik Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İktisat Bölümü, İzmir*.

Eren, A. (2008). *Türkiye Ekonomisi*, Bursa: Ekin Yayınevi.

Erol, S. (2005). *Bankaların Denetim Sorunu ve Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu’nun Fonksiyonları*, (Yüksek Lisans Tezi), Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2005.

Güney, A. (2014). *Banka İşlemleri*. (8. Baskı) İstanbul: Beta Basım Yayım, 2014

Gürbüz, O. (1999). Yatırım Bankacılığının Mevcut Durumu, Temel Faaliyet Alanları ve Kaydettiği Gelişmeler, *Active Bankacılık ve Finans Dergisi*, 10:29

Gürtuna, S. M. (2005). *Türkiye’de Bankacılık Sektörünün Gelişimi ve Reel Kesime Etkisi* (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2005.

Gökalp, F. (2014). “Kriz Öncesi ve Kriz Sonrası Dönemler İtibariyle Katılım Bankaları ve Ticari Bankaların Karlılığı Üzerine Karşılaştırmalı Bir Araştırma”, *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 32:194

İbiş, N. (2012). *Türkiye’de Yatırım Bankalarının Birleşmelerinde Yabancıların Rolü*, (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul: Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

İskenderoğlu, Ö., Karadeniz, E., & Atioğlu, E. (2012). Türk bankacılık sektöründe büyüme, büyüklük ve sermaye yapısı kararlarının karlılığa etkisinin analizi. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 7(1), 291-311.

Jadidi, O., Hong, T. S., Firouzi, F., Yusuff, R. M., & Zulkifli, N. (2008). TOPSIS and fuzzy multi-objective model integration for supplier selection problem. *Journal of Achievements in Materials and Manufacturing Engineering*, 31(2), 762-769.

Kalaycı, Ş. (2010). *Bankacılık Krizleri ve Öncü Göstergeleri*, Ankara: Asil Y. Ankara.

Kara, M.G. (2012). *Bir Bankacılık Sisteminin Krizi Önlemede Rolü: Türkiye Örneği*, (Yüksek Lisans Tezi), Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.

Kepenek, Y. ve Yentürk, N. (2005). *Türkiye Ekonomisi*. (18.b), Remzi Kitabevi, İstanbul, 2005.

Li, H., Adeli, H., Sun, J., Han, J.G., “Hybridizing Principles of TOPSIS with Case-Based Reasoning For Business Failure Prediction”, *Computers & Operations Research*, 38(2), 2011, 410

Mahmoodzadeh, S. Shahrabi, J., Pariazar, M and Zaeri M. S. "Project Selection by Using Fuzzy AHP and Topsis Technique International", *Journal of Human and Social Sciences* 1;3, 2007, www.waset.org, pp.135-140

Mandic, K., Delibasic, B., Knezevic, S., & Benkovic, S. (2014). Analysis of the financial parameters of Serbian banks through the application of the fuzzy AHP and TOPSIS methods. *Economic Modelling*, 43, 30-37.

Orçun, Ç., ve Eren, B. S. (2017). TOPSIS yöntemi ile finansal performans değerlendirmesi: XUTEK üzerinde bir uygulama. *Muhasebe ve finansman dergisi*, (75): 139-154.

Ozen, E., Yesilbaş, E ve Soba, M. (2015). TOPSIS performance evaluation measures and relation between financial ratios and stock returns. *Journal of Economics Finance and Accounting*, 2(4).

Özkan, G. (2017). "Türkiye'de Halka Açık Özel Sermayeli Ve Kamu Sermayeli Ticaret Bankaları'nın Performanslarının Topsis (TOPSIS) Yöntemi İle Analizi", *Alanya Akademik Bakış Dergisi*, 1(1): 47.

Özsoy, İ. (2011). *Türkiye'de Katılım Bankacılığı*, İstanbul: TKBB, 2011.

Rao, R.V. (2008). "Evaluation of environmentally conscious manufacturing programs using multiple attribute decision-making methods", *Proceedings of the Institution of Mechanical Engineers - Part B - Engineering Manufacture*, 222(3): 441-451.

Sağlam, D. (1976). *Türkiye Ekonomisi*, Ankara: Ayyıldız.

Sakthivel, G. Ilankumaran, M. ve Gaikwad, A. (2015). A hybrid Multi-Criteria Decision Modeling Approach for the Best Biodiesel Blend Selection Based on ANP-TOPSIS Analysis, *Ain Shams Engineering Journal*, 6(1): 239-256.

Sarıdoğan, A. A. ve Kibritçi Artar, O. (2012). 'Küresel Finansal Krizin Türkiye'de Bankacılık Sektörü Mali Yapısına Etkileri. *Marmara Sosyal Araştırmalar Dergisi*. 2(1).

Sarısakaloğlu, G. (2016). *Kamu bankalarının yeniden yapılandırılmasının kamu bankaları üzerindeki etkisinin t-testi modeli kullanılarak analiz edilmesi* (Master's thesis, Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü).

Selvigül, A. A. (2012). *Güçlü Ekonomiye Geçiş Programı Ve Bankacılık Sektörüne Etkisi* (Doctoral dissertation, Sosyal Bilimler Enstitüsü).

Seval, B. (1990). *Kredilendirme süreci ve kredi yönetimi*. İstanbul Üniversitesi.

Sevilengül, O. (2001). *Banka Muhasebesi*, Gazi Kitabevi, Ankara, 2001.

Seyidoğlu, H. (2001). *Uluslararası İktisat*, İstanbul: Güzem Yayınları.

Shyjith, K., Ilangkumaran, M., & Kumanan, S. (2008). Multi-criteria decision-making approach to evaluate optimum maintenance strategy in textile industry. *Journal of Quality in Maintenance Engineering*, 14(4), 375-386.

Solak, S. (2010). Türk Ticari Bankacılık Sektörünün 2001 Krizi Öncesi ve Sonrası Camels Analizi, (Yüksek Lisans Tezi), Dumlupınar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Taşar, M. O. (2010). "Türkiye'nin Güçlü Ekonomiye Geçiş Programı" Ve Makro Ekonomik Etkilerinin Analizi. *Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 3(1), 76.

Keskin, E., İnan, E., Mumcu, M., Erdönmez, P., Kılınç, G., Özaktan, A., & Kranda, A. (2008). 50. Yılında Türkiye Bankalar Birliği ve Türkiye'de Bankacılık Sistemi 1958-2007. *Türkiye Bankalar Birliği*, 262, 1-36.

Timor, M., & Mimarbaşı, H. (2013). BANKA ŞUBE HİZMET ETKİNLİKLERİNİN VERİ ZARFLAMA ANALİZİ VE TOPSIS YÖNTEMLERİ İLE KARŞILAŞTIRILMASI. *Istanbul Management Journal*, 24(75), 13-35.

Tokmakoğlu, A. (1997). "Türkiye İhracat-İthalat Bankası'nın İhracat Sektörleri Üzerindeki Finansal Riskinin Ölçülmesinde Bir Model Uygulaması", ,

(Yayınlanmamış Doktora Tezi), İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İktisat Bölümü.

Toprak, M. (2001). Osman Demir. "Türk Bankacılık Sektörü: Sorunlar, Krizler ve Arayışlar", *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2(2): 1-26.

Triantaphyllou, E. (2010). Multi-Criteria Decision Making Methods : A Comparative Study, Kluwer Academic Publishers, Dordrecht.

Tunay, Batu. Mustafa Uzuner. Finans Sisteminde Yeni Yönelimler, İstanbul: Beta Yayınları.

Uçarkaya, S. (2006). *Kamu Bankalarının Bankacılık Sistemindeki Rolü*, (Uzman Yeterlilik Tezi), Cumhuriyet Merkez Bankası Bankacılık ve Finansal Kuruluşlar Genel Müdürlüğü Ankara, Mart 2006.

Uçkun, N, ve Girginer. N. (2011). Türkiye'deki Kamu ve Özel Bankaların Performanslarının Gri İlişki Analizi ile İncelenmesi, *Akdeniz İ.İ.B.F. Dergisi*, 21:47-48

Uslucan, E. (2013). *Katılım Bankalarında Bireysel Pazarlama Faaliyetleri ve Tüketicilerin Katılım Bankaları Tercihinde Etkili Olan Faktörler*, (Yüksek Lisans Tezi), Atılım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2013.

Uygurtürk H. (2012). Turhan Korkmaz. "Finansal Performansın Topsis Çok Kriterli Karar Verme Yöntemi ile Belirlenmesi: Ana Metal Sanayi İşletmeleri Üzerine Bir Uygulama", *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 7(2): 104-105

Vardareri, Demet. Gülten Dursun. "Asimetrik Bilgi Çerçevesinde 2008 Küresel Krizinin İncelenmesi", *Bilgi Ekonomisi ve Yönetim Dergisi*, 5(1).

Yağcılar, G. G. (2011). *Türk Bankacılık Sektörünün Rekabet Yapısının Analizi*, BDDK Kitapları No: 10.

Yamaltdinova, A. (2017). Kırgızistan Bankalarının Finansal Performanslarının Topsis Yöntemi ile Değerlendirilmesi. *International Review of Economics and Management*, 5(2): 68-87

Yanık, H. (2008). *Bankacılık Sektörünün Ekonomik Kalkınmaya Etkileri*, (Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü, 2008.

Yanpar, A. (2014). *İslami Finans İlkeler, Araçlar ve Kurumlar*, İstanbul, Scala Yayıncılık, 2014

Yazıcı, M. (2013). *Bankacılığa Giriş*. İstanbul 2.Baskı Eylül 2013.

Yurdakul, Mustafa. Yusuf İç Tansel. "Türk Otomotiv Firmalarının Performans Ölçümü ve Analizine Yönelik Topsis Yöntemini Kullanan Bir Örnek Çalışma ", Gazi Üniversitesi Mühendislik Mimarlık Fakültesi Dergisi, 18(1): 1-18

Zarakolu, A. (1993). Para ve Kredi Bilgisi, Banka ve Tic. Hukuku Ar. Ens. Ankara, 1993.

5411 Sayılı Bankacılık Kanunu

www.tbb.org.tr (01.04.2018)

https://www.tbb.org.tr/Content/Upload/Dokuman/7450/Bankalarimiz_2016.pdf,
(01.04.2018)

<https://www.tbb.org.tr/Content/Upload/Dokuman/6257/Bankalarimiz2014.pdf>,
(01.04.2018)

https://www.tbb.org.tr/Content/Upload/Dokuman/2169/Bankalarimiz_TR-2013.pdf,
(01.04.2018)

<https://www.tbb.org.tr/Content/Upload/Dokuman/793/Bankalarimiz2011.pdf>,
(01.04.2018)